



JESIEŃ 3/2012

Biuletyn KSOW

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

BIULETYN KRAJOWEJ SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH



Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich



Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich



Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:
Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Publikacja opracowana w Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

SPIS TREŚCI:

Słowo od Ministra	1
Rynek mleka bez kwot – więcej szans czy zagrożeń?	2
Innowacyjność kluczem do sprostania nowym wyzwaniom WPR.	6
Realizacja Planu działania na lata 2012-2013 – obowiązujące zasady i pierwsze wnioski	12
Dbajmy o bioróżnorodność – rodzime rasy zwierząt	13
Przedsiębiorczość społeczna szansą dla rozwoju obszarów wiejskich.	17
Sport w KSOW	22
Konkursy współfinansowane z Planu działania SC KSOW	25
Polsko-czeska wymiana kulturowa	30
Wydarzenia w regionach.	34

Przedsięwzięcia zaplanowane przez Sekretariaty Regionalne KSOW

woj. łódzkie

- 15-18 października – Wyjazd studyjny do Wielkiej Brytanii na temat wpływu energooszczędnego, naturalnego budownictwa na ochronę środowiska i rozwój obszarów wiejskich w województwie łódzkim
- 17-19 października – Szkolenie pn. „Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich województwa łódzkiego na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo”

woj. mazowieckie

- 25-26 października – VI Mazowiecki Kongres Rozwoju Obszarów Wiejskich – Zegrze

woj. opolskie

- 8 listopada – II Turniej Kół Gospodyń Wiejskich



Szanowni Państwo,

doświadczenia zdobyte w czasie realizacji drugiego już planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, obejmującego lata 2010-2011, pokazują, że sieć dobrze służy integracji środowisk wiejskich i znacząco wpływa na podniesienie poziomu aktywności mieszkańców wsi.

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich, powiązana z siecią europejską, jest ważnym instrumentem wymiany dobrych praktyk i informacji o realizowanych projektach w ramach programów pomocy UE. Zapewnienie mieszkańcom obszarów wiejskich dostępu do informacji o najlepszych projektach pomaga w podejmowaniu trafnych decyzji inwestycyjnych i przyczynia się do zapewnienia zrównoważonego rozwoju wsi. Projekty realizowane przez Sekretariat Centralny KSOW i sekretariaty regionalne wpływają również na poprawę aktywności mieszkańców wsi w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz dziedzictwa kulturowego i tradycji lokalnych.

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich w Polsce jest również miejscem dyskusji na temat przyszłości rozwoju obszarów wiejskich po roku 2013. Stan prac nad reformą I i II filara WPR przedstawiony został w dwóch pierwszych tegorocznych numerach Biuletynu KSOW.

Intensywne negocjacje nad projektami rozporządzeń dla nowej WPR rozpoczęte zostały w Radzie UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa podczas polskiej prezydencji. Po publikacji przez Komisję Europejską komunikatu budżetowego w czerwcu 2011 roku nabrały również tempa negocjacje nad nowymi ramami finansowymi.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oczekuje zasadniczej reformy WPR, a nie tylko pobieżnych zmian. Nowe

rozwiązania powinny wspierać nie tylko rozwój europejskiego rolnictwa i obszarów wiejskich, ale dodatkowo pomagać Unii zmierzyć się z wyzwaniami gospodarczymi czy środowiskowymi. Konieczne są rozwiązania proste, zrozumiałe dla beneficjentów i podatników, zmniejszające koszty wdrożenia i dostępu do wsparcia. Wiele propozycji przedstawionych przez Komisję Europejską nie spełnia polskich oczekiwań i wymaga zmian lub dopracowania.

W zakresie płatności bezpośrednich Polska oczekuje: wyrównania stawek i odejścia od dyskryminujących (historycznych) kryteriów podziału środków, utrzymania obecnego systemu płatności SAPS i dopracowania reguł wsparcia dla małych gospodarstw.

W zakresie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich najważniejsze dla Polski jest utrzymanie dotychczasowego sposobu podziału środków, zachowania wsparcia dla obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania oraz wsparcia przetwórstwa rolno-spożywczego i restrukturyzacji gospodarstw, a także specjalnego traktowania regionów przejściowych.

Zachęcam Państwa do lektury Biuletynu KSOW i zapoznania się z artykułami problemowymi dotyczącymi między innymi zmian planowanych po roku 2014 na rynku mleka oraz wspierania innowacyjności na obszarach wiejskich w ramach WPR po roku 2013.

Stanisław Kalemba

MINISTER ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Rynek mleka bez kwot – więcej szans czy zagrożeń?

Co warto wiedzieć o zasadach funkcjonowania rynku mleka w Unii Europejskiej

Rynek mleka w Unii Europejskiej ze względu na swoje znaczenie i wrażliwość należy do rynków o szczególnie dużej liczbie mechanizmów regulujących. Aktem bazowym dla sektora mleczarskiego jest od 16 listopada 2007 r. rozporządzenie Rady (WE) nr 1234/2007 ustanawiające wspólną organizację rynków rolnych i przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych, zwane w skrócie „rozporządzeniem o jednolitej wspólnej organizacji rynku”. Produkty objęte Wspólną Taryfą Celną to mleko świeże, skoncentrowane i w proszku, śmietana, masło, sery i twarogi oraz substancje produkowane na bazie laktozy i określone typy produktów paszowych zawierających mleko. Dodatkowo istnieje wiele artykułów przetworzonych zawierających mleko, do których odnoszą się międzynarodowe ustalenia handlowe.

Podstawowym instrumentem zapewniającym równowagę na rynku jest system limitowania produkcji (kwoty mleczne). W Unii Europejskiej produkcja mleka od 1984 r. podlega limitowaniu w narodowych kwotach mlecznych, których celem jest ustabilizowanie podaży na poziomie akceptowalnych nadwyżek i zapewnienie producentom atrakcyjnych cen. Kwoty przestaną obowiązywać po 30 latach, czyli z końcem sezonu 2014/15 (rok kwotowy trwa od początku kwietnia do końca marca następnego roku).

Każdemu państwu członkowskiemu przydzielany jest limit produkcji mleka, jaki dany kraj może wyprodukować w ciągu roku kwotowego i wprowadzić na rynek UE (kwota krajowa). Limit ten w każdym państwie dzielony jest na kwotę hurtową, czyli ilość mleka, jaką producenci mogą dostarczyć do mleczarni

i zakładów przetwórczych w celu jego przerobu i dalszej sprzedaży, i kwotę sprzedaży bezpośredniej, czyli limit dla producentów produkujących i przetwarzających mleko w swoich gospodarstwach. Istnieje również tzw. rezerwa krajowa, która służy do celów specjalnych, jak np. przydział limitów dla nowych producentów mleka, młodych rolników, rolników poszkodowanych przez choroby bydła mlecznego.

Całkowita kwota mleczna Unii Europejskiej w bieżącym sezonie to 152,47 mln ton w podziale na dostawy i sprzedaż bezpośrednią. Łączny limit, jakim dysponuje Polska, wynosi 9,96 mln ton.

Przekroczenie narodowych limitów Unia karze opłatami wyrównawczymi uiszczanymi przez tych rolników, którzy dostarczyli więcej mleka niż przysługujące im indywidualne kontyngenty, ale tylko wtedy, gdy kwota narodowa zostanie przekroczona w skali całego kraju.

Od sezonu 2007/08 opłata karna za nadprodukcję mleka (tzw. podatek super-levy) wynosi 27,83 euro/100 kg, jednak w razie przekroczenia kwoty narodowej o 6% rolnicy muszą zapłacić 150% tej wartości.

Do dostarczenia dokładnych informacji dotyczących dostaw od producentów zobowiązane są mleczarnie. Dane trafiają do krajowej instytucji administrującej kwotami (w Polsce jest to ARR) do dnia 15 maja każdego roku. Następnie na podstawie informacji bilansowana jest wielkość przekroczeń w skali kraju i naliczane są kary za przekroczenie kwot przez poszczególne mleczarnie. W przypadku przekroczenia limitu w skali całego kraju podatek super-levy musi być uregulowany przez producentów, którzy nie zmieścili się w swoich limitach do dnia 1 września. Pobieranie podatku leży w gestii władz krajowych

państw członkowskich i jednocześnie jest ściśle monitorowane przez Komisję Europejską.

Malejąca rola kwot mlecznych

Według danych napływających z Komisji Europejskiej znaczenie kwot mlecznych w Unii Europejskiej zmniejsza się z roku na rok, ponieważ coraz rzadziej odnotowywane jest przekroczenie limitów produkcji mleka przez państwa Wspólnoty. Ponadto z roku na rok maleją ceny kwot. Cena kwot mlecznych spada wraz ze skracaniem się okresu obowiązywania systemu kwot i w ogromnej większości państw członkowskich jest już bardzo niska lub bliska zeru.

Sytuację tę można postrzegać z trzech perspektyw:

1. państw członkowskich, w których dostawy mleka są znacznie poniżej pułapów kwoty:
 - cena kwoty jest obecnie bardzo niska lub nawet równa zeru. W niektórych z nich przyjęto krajowe rozwiązania administracyjne w celu ustalenia malejącej rok po roku ceny kwoty, tak aby w 2015 r. osiągnęła ona zero.
2. państw członkowskich, w których dostawy mleka są zbliżone do pułapów kwoty:
 - cena kwoty zależna jest od przewidywań lub oczekiwań odnośnie do opłaty za przekroczenie kwoty krajowej. W przypadku niewykorzystania krajowej kwoty mlecznej, ceny kwoty spadają. KE przewiduje, że w przyszłości zakupy kwoty będą nadal spadać, aż do zera, przy czym będą występowały wahania wynikające z nadwyżki produkcji i cen mleka.
3. państw członkowskich, w których dostawy mleka przekraczają kwotę:
 - jest to ograniczona liczba państw członkowskich (Cypr, Holandia, Dania), gdzie ceny kwot utrzymują się na wysokim poziomie.



„Pakiet mleczny”

W związku z planowanym zniesieniem systemu kwot mlecznych oraz działaniami zmierzającymi do przezwyciężenia skutków kryzysu, w jakim europejski rynek mleka znalazł się w latach 2008-2009 utworzona została Grupa Ekspertów Wysokiego Szczebla ds. Mleka (GEWSM).

Zadaniem GEWSM było dokonanie analizy sektora mleczarskiego w poszczególnych państwach członkowskich pod względem panujących w nim stosunków umownych pomiędzy producentami mleka, przetwórcami i handlowcami oraz opracowanie średnio- i długoterminowych uregulowań przewidzianych do zastosowania po 2015 r.

W sprawozdaniu opublikowanym w czerwcu 2010 r. GEWSM zwróciła uwagę m.in. na brak równowagi w łańcuchu dostaw oraz coraz bardziej skoncentrowaną branżę współpracującą z wieloma rozproszonymi producentami mleka. Taka sytuacja spowodowała brak przejrzystości, ograniczenia oraz



problemy związane z przekazywaniem cen w łańcuchu dostaw.

W odpowiedzi na materiał opracowany przez GEWSM Komisja Europejska przygotowała projekty nowych regulacji na rynku mleka, tzw. pakiet mleczny¹, który określa kierunki zmian w tym sektorze po roku 2015. Został on zatwierdzony przez Parlament Europejski i Radę oraz 23 kraje członkowskie (sprzeciw wobec reformy wyraził tylko Luksemburg; natomiast Dania, Irlandia i Holandia wstrzymały się od głosowania).

Zgodnie z nowymi regulacjami, w celu zmniejszenia różnicy w sile przetargowej pomiędzy rolnikami zajmującymi się produkcją mleka a przetwórcami mlecznymi, rolnicy powinni mieć możliwość dołączania do organizacji producenckich, które będą mogły negocjować dostawy surowego mleka i zapewnić, że producenci otrzymają wyższe zapłaty, pokrywające rosnące koszty produkcji. Limit ilości surowego mleka, jaka może być negocjowana, nie może przekroczyć 3,5% całkowitej produkcji Unii Europejskiej, a także 33% całkowitej produkcji mleka w kraju, z którego mleko objęte jest negocjacjami. W przy-

padku gdy negocjacjami objęte jest mleko z kilku państw unijnych, stosowany jest limit 33% łącznej produkcji zaangażowanych w proces krajów.

Jeżeli negocjacje takie mogłyby spowodować istotne zakłócenia konkurencji, nawet jeśli wyżej wymienione progi nie zostały przekroczone, ale istnieje takie ryzyko, to krajowe instytucje ds. konkurencji będą mogły podjąć decyzję o niedopuszczeniu do prowadzenia negocjacji lub żądać renegocjacji przez daną organizację producentów. Zatwierdzony projekt regulacji zakłada także, że w gestii państw członkowskich pozostaje decyzja o tym, czy i na jaki

okres (min. 6 miesięcy) wprowadzić obowiązkowe pisemne umowy dotyczące dostaw surowego mleka od producenta do przetwórci. Takie kontrakty musiałyby być zawierane przed dostawą oraz w formie pisemnej, powinny zawierać informacje o cenie, ilości mleka objętej umową i okresie obowiązywania. Zasady, które wejdą w życie po zniesieniu systemu kwot mlecznych w kwietniu 2015 r., będą obowiązywać do czerwca 2020 r.

Z dniem 2 października 2012 r. wejdą w życie niektóre elementy rozporządzenia², które mają zapewnić lepsze ceny dla producentów, wzmocnić ich siłę przetargową w relacjach z przetwórcami (tworzenie organizacji producenckich) oraz przygotować rolników do zniesienia mechanizmu kwotowania produkcji w 2015 r. Ponadto, w celu poprawy funkcjonowania rynku serów objętych unijnymi rejestrami Chronionej Nazwy Pochodzenia i Chronionego Oznaczenia Geograficznego, wprowadzono również przepisy dotyczące systemów zarządzania podażą produktów z tych kategorii.

¹ Projekt wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do stosunków umownych w sektorze mleka i przetworów mlecznych.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 261/2012 z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do stosunków umownych w sektorze mleka i przetworów mlecznych.

Pakiet umożliwi krajom członkowskim na stosowanie dobrowolnych, dodatkowych narzędzi ochrony producentów mleka.

Przyszłość unijnego rynku mleka nadal niepewna

Choć jak już nadmieniałem, system kwot ma coraz mniejsze znaczenie i w skali Unii Europejskiej z roku na rok wykorzystywanie limitów jest coraz mniejsze, to plan jego zniesienia po sezonie 2014/15 wciąż budzi wiele kontrowersji na arenie międzynarodowej.

Sygnały alarmowe dobiegają z takich państw jak Holandia czy Dania, gdzie produkcja mleka nie utrzymuje się w wyznaczonych kwotach. Skrajnie niekorzystną sytuację, jaka mogłaby mieć miejsce w UE po zniesieniu systemu kwot, obrazuje przykład Szwajcarii (państwo spoza UE), gdzie system zniesiono w 2009 r. Kraj ten zmaga się obecnie z ogromną nadprodukcją mleka i przetworów mlecznych, w związku z czym uruchomiono tam tzw. program oczyszczania rynku polegający na eksportowaniu nadwyżek do innych państw, zazwyczaj po cenach dumpingowych.

O problemach wynikających z braku regulacji rynku mleka i jego przetworów informują także zdarzenia, jakie miały miejsce w Unii Europejskiej w przeszłości. W połowie lat osiemdziesiątych ogromna nadprodukcja masła i bardzo wysoki poziom zapasów interwencyjnych przyczyniły się do wprowadzenia systemu kwotowania. Także ostatni kryzys w branży, jaki miał miejsce w 2009 r., pokazał, że rynek mleczarski wciąż potrzebuje mechanizmów regulujących i nie jest gotowy na pełną liberalizację.

Dlatego niezwykle ważne jest, przy jakichkolwiek większych zmianach zasad panujących na rynku, wprowadzenie mechanizmów przejściowych. Nie mniejsze znaczenie ma kontrola rynku po zniesieniu systemu kwotowania. Tylko szczegółowa weryfikacja i monitoring pozwolą stwierdzić, czy

reformy opisane w „pakiecie mlecznym” przyczynią się do poprawy funkcjonowania rynku mleka i czy przygotują go do dalszej liberalizacji.

Wciąż do końca nie wiadomo, jakie zmiany zajdą na rynku mleka po marcu 2015 r. Wpływ na jego kształtowanie będzie miało nie tylko zniesienie systemu kwotowania i nowe reformy. Uwagę należy zwrócić także na umowy międzynarodowe UE z poszczególnymi państwami i ugrupowaniami, jakie zostały ostatnio podpisane, i te, które mają zostać sfinalizowane w niedalekiej przyszłości. Zwykle oznaczają one wprowadzenie bezcłowych kontyngentów i/lub zniesienie cła na wybrane produkty. Szczególne obawy budzą tutaj rozmowy o liberalizacji handlu prowadzone pomiędzy Unią Europejską a grupą państw południowoamerykańskich zrzeszonych w ugrupowaniu Mercosur.

Według Komisji Europejskiej, po zniesieniu kwot na rozwój produkcji mleka wpływ będą miały takie czynniki jak: kształt WPR po 2013 r. (podział środków rynkowych, płatności bezpośrednie, rozwój obszarów wiejskich), koszty produkcji, wymogi w zakresie ochrony środowiska oraz alternatywne możliwości w dziedzinie zatrudnienia i produkcji.

Adam Bugała
FAMMU/FAPA



Innowacyjność kluczem do sprostania nowym wyzwaniom WPR

Nowe wyzwania WPR

Według FAO światowe zapotrzebowanie na żywność wzrośnie do 2050 r. o 70%. Tak drastycznemu wzrostowi globalnego popytu na żywność towarzyszyć będzie także gwałtowny wzrost popytu na paszę i rolnicze surowce przemysłowe.

Po raz pierwszy w historii wzrost produkcji żywności będzie wyjątkowo trudnym zadaniem, nawet gdy przeznaczymy na to dodatkowe środki. Istnieje kilka przyczyn takiej sytuacji. Po pierwsze, wzrost produkcji należy pogodzić z koniecznością gospodarowania zasobami naturalnymi w sposób zrównoważony, zgodny z zasadami ochrony środowiska oraz potrzebą redukcji emisji gazów cieplarnianych. Po drugie, czynnikami utrudniającymi zwiększenie produkcji rolnej będą: kryzys energetyczny oraz rosnące ceny energii. Po trzecie, zmiany klimatu ograniczą możliwości włączenia dodatkowych gruntów do produkcji oraz spowodują nasilenie ekstremalnych zjawisk pogodowych. Reasumując, można stwierdzić, że rolnictwo europejskie będzie musiało dostarczać więcej żywności przy mniejszym wykorzystaniu gruntów, wody i energii oraz w sytuacji nasilających się zmian klimatycznych, nowych chorób roślin i zwierząt, postępującej utraty bioróżnorodności oraz spekulacji na rynkach surowców spożywczych.

W przekonaniu Komisji Europejskiej (KE) kluczem do osiągnięcia wzrostu produkcji żywności w świetle nowych wyzwań stojących przed rolnictwem europejskim jest innowacyjność. Jednocześnie faktem jest, że sektor rolny znacznie odstaje od innych sektorów gospodarki w obszarze innowacyjności. Badacze mówią też o rozdziwieniu między wynikami badań a zastosowaniem innowacyjnych rozwiązań w praktyce gospodarki rolnej.

Znaczenie innowacyjności w polityce UE

Długookresowy program wzrostu społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej, określony w dokumencie Europa 2020, zakłada trzy priorytety: zrównoważonego rozwoju, inteligentnego wzrostu i włączenia społecznego. Najważniejszymi instrumentami realizacji celów strategii Europa 2020 są opracowywane przez państwa członkowskie UE Krajowe Programy Reform oraz przygotowane przez KE inicjatywy przewodnie. Z siedmiu zaproponowanych przez KE inicjatyw podkreślenia wymaga Unia Innowacji, która zakłada poprawę warunków ramowych w odniesieniu do innowacji oraz wykorzystanie innowacji do rozwiązywania najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych wskazanych w strategii Europa 2020. Dokumentem finansowym wdrażającym Unię Innowacji jest program „Horyzont 2020”¹.

Rolnictwo ma odegrać istotną rolę w realizacji priorytetów strategii Europa 2020. W dyskusji nad pożądanym kształtem europejskiej polityki rolnej dominuje konsensus co do konieczności wspierania zrównoważonego rozwoju. Również w ramach dyskusji dotyczących kierunków rozwoju WPR do 2020 r.² zwraca się uwagę, że innowacje są niezbędne do tego, aby odpowiednio przygotować europejskie rolnictwo. W efekcie przewiduje się zwiększone wsparcie ze środków publicznych, również w ramach

¹ Projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego „Horyzont 2020” – program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji (2014-2020), Bruksela, dnia 30.11.2011, KOM(2011) 809 wersja ostateczna.

² Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. WPR do 2020 r.: sprostanie wyzwaniom przyszłości związanym z żywnością, zasobami naturalnymi oraz aspektami terytorialnymi, Bruksela, 18.11.2010, KOM(2010) 672 wersja ostateczna.

WPR, na działania innowacyjne oraz wspierające innowacyjność w rolnictwie.

Innowacyjność w rolnictwie

Nie ma jednej definicji innowacji, a różni autorzy reprezentują różne podejścia do tego pojęcia, analizując je na różnych płaszczyznach. Ogólnie można stwierdzić, że za innowacje uznaje się wszelkie zmiany jakościowe charakteryzujące się nowością i oryginalnością w skali świata, regionu, kraju, branży, przedsiębiorstwa lub gospodarstwa.

Istnieje kilka czynników hamujących rozwój innowacyjności w rolnictwie. Sektor rolnictwa oparty jest na wykorzystaniu zasobów naturalnych, co już samo w sobie narzuca pewne ograniczenia. Czynnikiem ograniczającym innowacyjność w rolnictwie europejskim jest wysoka średnia wieku w grupie zawodowej rolników, co może wiązać się z obawami przed nowymi i nieznanymi rozwiązaniami oraz niższy poziom wykształcenia w porównaniu do mieszkańców miast. Mierzalną barierą w realizacji działań innowacyjnych jest brak środków finansowych. Dlatego oprócz kredytów preferencyjnych ważną rolę w pobudzaniu innowacyjności na obszarach wiejskich może odegrać wsparcie udzielane w ramach funduszy UE, a zwłaszcza w ramach instrumentów WPR.

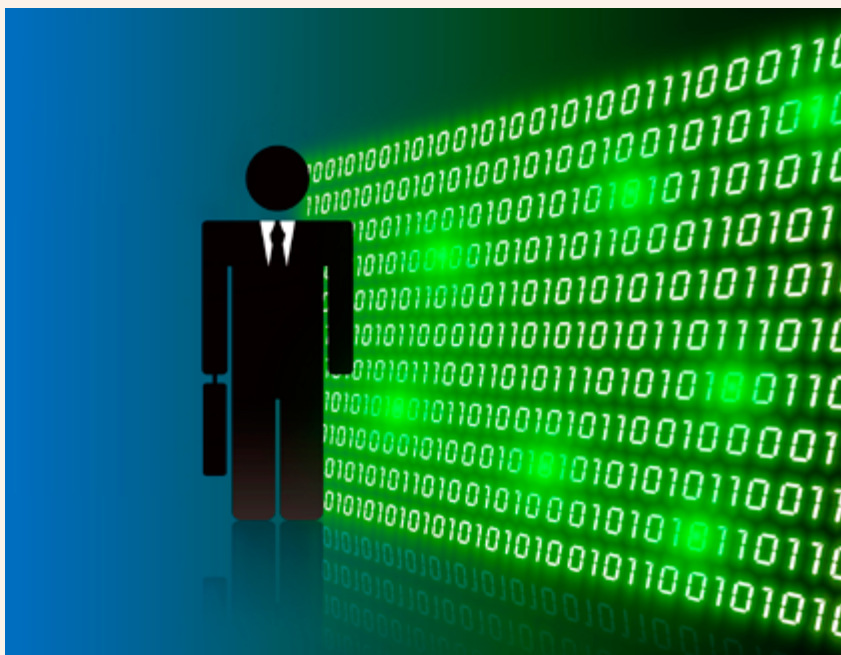
Proinnowacyjne działania PROW

Poszczególne działania w ramach PROW 2007-2013 w różnym stopniu przyczyniają się do rozwoju innowacyjności, ale szereg z nich ma charakter typowo proinnowacyjny.



W ramach osi 1 PROW oferowane jest wsparcie poprzez finansowanie rozwoju nowych produktów i usług, zachęcanie do nowych metod pracy oraz ułatwianie dostępu do alternatywnych rynków i technologii. Znalazły się tam działania, których celem jest pogłębianie wiedzy specjalistycznej posiadanej przez rolników i leśników, dzięki kształceniu zawodowemu, dostarczaniu informacji i usługom doradczym. Przewidziane jest też znaczne wsparcie na inwestowanie w nowe technologie oraz wspieranie współpracy między rolnikami, przemysłem przetwórczym i innymi podmiotami w zakresie rozwoju nowych produktów i technologii.

W celu podniesienia jakości i bezpieczeństwa produktów rolnych preferuje się podejście oparte na współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami i podmiotami badawczymi. Konkretna pomoc na współpracę w rozwijaniu nowych produktów rolnych i leśnych jest udzielana w ramach działania 124. Dofinansowanie przeznaczone jest na badania i opracowanie nowych produktów, procesów lub technologii oraz prace związane z ich wdrożeniem. Działanie to istotnie przyczynia się do wprowadzania innowacji w różnych krajach³.



Wsparcie **w ramach osi 2**, poprzez różne działania, przeznaczone jest na rozwiązywanie problemów środowiskowych. Pozwala ono na zwiększanie różnorodności biologicznej poprzez ochronę roślinności, utrzymanie użytków zielonych i ekstensywnych form produkcji rolnej, poprawę wydajności gospodarki wodnej, ponadto przyczynia się do sekwestracji węgla i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Wkład działań osi 2 w innowacyjność jest często

utożsamiany z poszukiwaniem nowych rozwiązań mających na celu poprawę warunków życia na obszarach wiejskich, ochronę środowiska i zdrowia mieszkańców.

Oś 3 europejskiej polityki rozwoju obszarów wiejskich oferuje społecznościom wiejskim różne możliwości pomocy w odnalezieniu własnej drogi do nowoczesnego i zrównoważonego rozwoju. Taki rozwój wymaga współpracy, eksperymentowania, systematyzowania praktyk, transferu wiedzy oraz szkoleń. Środki dostępne w ramach osi 3 mogą być

przeznaczone na wspieranie innowacyjnych pomysłów i dzięki temu wywierać długoterminowy wpływ na funkcjonowanie społeczności na obszarach wiejskich.

Innowacyjność i kreatywność były ważnymi celami podejścia Leader od samego początku funkcjonowania tej wspólnotowej inicjatywy. Ponieważ podejście to może być obecnie stosowane we wszystkich trzech osiach tematycznych polityki rozwoju obszarów wiejskich, mówimy o jego włączeniu do głównego nurtu programowania. Innowacyjność podejścia Leader wynika zarówno z metody planowania, jak i wdrażania konkretnych

projektów realizowanych na poziomie lokalnym.

Jednym z podstawowych celów działalności lokalnych grup działania w ramach **inicjatywy Leader** jest promowanie innowacyjności. Poszukując innowacyjnych pomysłów, można koncentrować się na zbadaniu potrzeb na poziomie lokalnym, a także poznaniu przykładów dobrych praktyk, które zostały już sprawdzone w innych regionach. Współpraca odgrywa zasadniczą rolę w przekazywaniu wiedzy pomiędzy funkcjonującymi LGD oraz we wprowa-

³ W Polsce działanie 124 nie zostało włączone do PROW 2007-2013.

dzaniu nowatorskich rozwiązań dostosowanych do warunków lokalnych.

Nowe propozycje legislacyjne

Większość istniejących działań proinnowacyjnych została zachowana w nowych propozycjach legislacyjnych KE⁴, z tym że niektóre z nich zostały zmodyfikowane i dodatkowo wzmocnione.

Nowe propozycje przewidują usprawnienie systemu usług doradczych dla rolników poprzez rozszerzenie ich dostępności, zakresu i skuteczności. System ten ma obejmować: działania w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności, działania informacyjne i demonstracyjne, krótkoterminową wymianę zarządzających gospodarstwami oraz wizyty studyjne. Celem doradztwa ma być poprawa efektywności gospodarczej i środowiskowej gospodarstw, przedsiębiorstw lub inwestycji, a także zwiększenie ich przyjazności dla klimatu oraz odporności na zmiany klimatyczne.

Do działań, które ułatwiają wprowadzanie innowacji, należy współpraca. Projekt rozporządzenia przewiduje szeroki zakres wsparcia różnych form współpracy. Na szczególną uwagę zasługuje wsparcie współpracy w rozwoju nowych produktów, praktyk, procesów i technologii w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym. Korzystać z niego mogą rolnicy, badacze, doradcy i przedsiębiorstwa rolno-spożywcze.

Wnioski o dofinansowanie, składane w ramach wszystkich działań PROW, mogą zawierać określony element innowacyjny. Dzięki różnicowaniu wysokości wsparcia w zależności od stopnia innowacyjności projektu można by zachęcać do szerszego wprowadzania nowatorskich rozwiązań. Brak jest jednak ogólnie przyjętych metod pomiaru stopnia innowacyjności, co może utrudniać wprowadzenie takiego różnicowania. Należy zwrócić uwagę na fakt, że w projekcie rozporządzenia przewidziano 100%

współfinansowania z EFRROW w stosunku do działań o znaczącym wkładzie w innowacje istotne dla wydajnego i zrównoważonego rolnictwa.

W propozycjach legislacyjnych zaproponowano **dwie inicjatywy, które mają przyczynić się do wzrostu znaczenia badań i innowacji w europejskim rolnictwie**. Pierwsza z nich będzie polegała na stworzeniu sieci europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa, którego głównymi ogniwami będą grupy operacyjne. Druga inicjatywa to propozycja ustanowienia nagrody za innowacyjną współpracę lokalną na obszarach wiejskich z udziałem co najmniej dwóch podmiotów, które znajdują się w różnych państwach członkowskich i realizują innowacyjne pomysły/projekty w środowisku lokalnym.

Szczegółowa analiza nowych propozycji legislacyjnych prowadzi do wniosku, że pomimo zaproponowania kilku nowych rozwiązań nie przewiduje się w niej nowych instrumentów wspierających innowacyjność. I tak, grupy operacyjne mają wykorzystywać proinnowacyjne działania dostępne w ramach PROW (dotyczące m.in. współpracy, szkoleń i doradztwa oraz inwestycji), a europejskie partnerstwo innowacyjne będzie bazowało na możliwościach oferowanych przez Europejską Sieć Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz wspólnotową politykę badań i innowacji, poprawiając ich skuteczność i integrację.

Partnerstwo innowacyjne

Zainicjowanie europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa było podyktowane niedostatecznym przepływem informacji pomiędzy różnymi podmiotami zaangażowanymi w działalność w tym sektorze gospodarki (rolnikami, doradcami, przedsiębiorcami, naukowcami).

Głównym celem tego partnerstwa będzie promowanie konkurencyjnego i zrównoważonego rolnictwa, które osiąga lepsze wyniki przy mniejszych na-

⁴ Projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), Bruksela, dnia 12.10.2011, KOM(2011) 627 wersja ostateczna.

kładach i funkcjonuje w harmonii ze środowiskiem naturalnym⁵. Zakłada się, że przyczyni się ono do odwrócenia trendu związanego z coraz mniejszym wzrostem wydajności w sektorze rolnym oraz do utrzymania funkcjonalności gleb⁶ na zadowalającym poziomie. Według KE partnerstwo będzie się odnosiło nie tylko do produkcji podstawowej, ale również do wielu interakcji w ramach całego łańcucha dostaw, kończąc na poziomie konsumentów.

Cele operacyjne europejskiego partnerstwa innowacyjnego będą obejmować budowanie pomostów między naukowcami i twórcami nowatorskich technologii a zainteresowanymi stronami, w tym rolnikami, przedsiębiorcami, doradcami i organizacjami pozarządowymi. Powinno to pomóc w znajdowaniu możliwości przełożenia wyników badań na rzeczywiste innowacje, szybszym wdrażaniu innowacji oraz systematycznym przekazywaniu informacji zwrotnych z poziomu praktycznego do poziomu reprezentującego naukę. Europejskie partnerstwo innowacyjne będzie obejmowało wiele etapów: od podstawowego procesu badawczego i upowszechniania wyników badań, po opracowywanie produktów i technik oraz ich wprowadzenie do procesu produkcyjnego.

Realizacja działań innowacyjnych będzie prowadzona poprzez grupy operacyjne powstające wokół konkretnych tematów. W skład takich grup wchodzić będą rolnicy, naukowcy, doradcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorcy. Grupy będą realizowały projekty mające na celu testowanie i stosowanie innowacyjnych praktyk, produktów, usług i technologii. Do wzrostu innowacyjności ma przyczynić się też współpraca z instytucjami rządowymi oraz konsumentami.

Zakłada się, że na poziomie transgranicznym i wspólnotowym grupy operacyjne będą realizowały duże projekty pilotażowe i demonstracyjne.

⁵ European Commission: Communication on the European Innovation Partnership „Agricultural Productivity and Sustainability”, 29.2.2012, COM(2012) 79 final.

⁶ Funkcjonalność gleb obejmuje zdolności produkcyjne gruntów, kluczowe funkcje gleb w kontekście łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej oraz w odniesieniu do stabilności ekosystemowej.

Konkretne działania będą prowadzone z wykorzystaniem funduszy unijnego programu ramowego w zakresie badań i innowacji.

Pod egidą Sieci Rozwoju Obszarów Wiejskich utworzona zostanie Sieć Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego. W ramach sieci uruchamiane będą działania na poziomie unijnym, krajowym, regionalnym i lokalnym. Będzie ona zachęcała do tworzenia grup operacyjnych i zapewniała informacje o możliwościach istniejących w ramach polityki UE. Natomiast grupy operacyjne będą musiały przekazywać do sieci informacje o swoich projektach. Tym sposobem sieć będzie działać jako pośrednik wspierający komunikację i współpracę między nauką a praktyką.

Transfer wiedzy i system doradztwa

W zakresie sprawnego funkcjonowania systemu doradztwa rolniczego w dalszym ciągu istnieje dość duża potrzeba poprawy w niektórych państwach członkowskich. W Polsce warto byłoby zadbać o większą spójność całego systemu, jeśli chodzi w szczególności o jego finansowanie i zarządzanie, a także o lepszą współpracę z ośrodkami naukowymi.

W propozycjach legislacyjnych rozszerzono zakres doradztwa, co ma na celu zwiększenie dostępu do informacji oraz zapewnienie powszechnej dostępności usług doradczych dla wszystkich rolników. W nowym okresie programowania planuje się szersze otwarcie systemu dla prywatnych konsultantów, co powinno sprzyjać podnoszeniu poziomu świadczonych usług doradczych i osiąganiu wyższej efektywności pracy doradczej.

Pozytywnym elementem w propozycjach legislacyjnych jest zmiana zasad ubiegania się o wsparcie z tytułu świadczonych usług doradczych. Beneficjentami działań mają zostać podmioty doradcze, a nie, jak było do tej pory, rolnicy czy posiadacze lasów. Powinno to przyczynić się do lepszego wykorzystania środków przeznaczonych na doradztwo oraz zwiększyć dostępność tych usług. System doradztwa obejmować ma rolników, osoby działające w sektorze rolnym, żywnościowym i leśnym oraz małych

i średnich przedsiębiorców funkcjonujących na obszarach wiejskich.

Badania na rzecz innowacyjności

Wspieranie innowacyjności będzie realizowane w szczególności poprzez dofinansowywanie badań naukowych. W obecnej perspektywie finansowej odbywa się ono w ramach 7 Programu Ramowego, którego budżet w stosunku do poprzedniego okresu programowania został zwiększony prawie trzykrotnie. Po raz pierwszy utworzona została pozycja „Żywność, rolnictwo, biotechnologia”, na którą przeznaczono 1,935 mld euro.

W nowym okresie programowania wszystkie dotychczasowe instrumenty dotyczące finansowania badań i innowacji będą ujęte w nowym programie badań i innowacji pn. „Horyzont 2020”. Propozycje legislacyjne na nową perspektywę finansową UE przewidują wzrost finansowania przeznaczonego na badania ogółem, w tym na badania w rolnictwie i gospodarce żywnościowej do poziomu 4,152 mld euro.

Warto w tym miejscu podkreślić, że środki określone w programie „Horyzont 2020” będą rozdysponowane w podziale na konkursy rozpisywane na poziomie ponadnarodowym. Konieczność udziału w konkursach międzynarodowych i konkurowania z najlepszymi instytutami badawczymi oraz wdrożeniowymi w UE może oznaczać utrudniony dostęp do tych środków, a wyższe wsparcie w tym zakresie wcale nie musi przekładać się na większe dofinansowanie polskich jednostek badawczych.

Do priorytetowych zaliczone zostały następujące obszary badań i innowacji: zwiększenie wydajności i bardziej efektywne gospodarowanie zasobami

w rolnictwie, gospodarka ekologiczna, bioróżnorodność, usługi ekosystemowe, funkcjonalność gleb, innowacyjne produkty i usługi w zintegrowanym łańcuchu dostaw, jakość i bezpieczeństwo żywności oraz zdrowy styl życia.

Konsultacje trwają

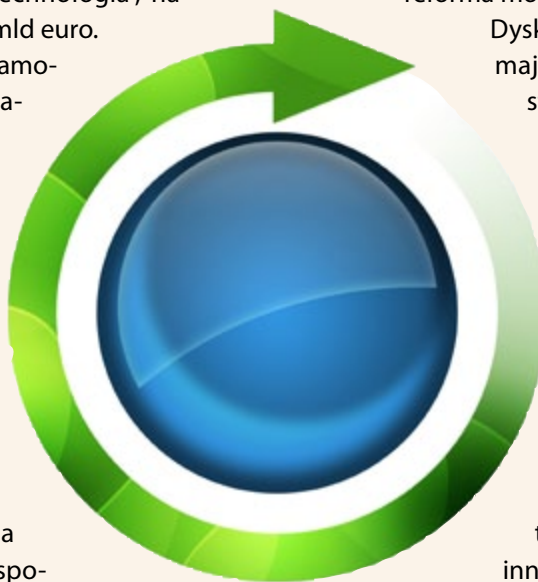
Propozycje legislacyjne dotyczące przyszłego kształtu WPR są obecnie dyskutowane w krajach członkowskich UE, a wypracowanie propozycji kompromisowej jest planowane na rok 2013, tak aby nowa reforma mogła wejść w życie w 2014 r.

Dyskutuje się również o działaniach mających przyczynić się do wzrostu innowacyjności w rolnictwie.

W grudniu 2011 r. w ramach Europejskiej Sieci Rozwoju Obszarów Wiejskich powołana została grupa fokusowa ds. transferu wiedzy i innowacji. Na jej pierwszym posiedzeniu w lipcu 2012 r. ustalono, że w najbliższym okresie grupy koncentrować się będą na gromadzeniu i analizie dobrych przykładów transferu wiedzy oraz wdrażaniu innowacji w ramach krajowych i regionalnych PROW.

Wymiana doświadczeń pomiędzy krajami członkowskimi ma pomóc w rozumieniu tego, co w bieżących programach funkcjonowało dobrze, a co źle i dlaczego. Następnie, na podstawie analizy wniosków, opracowane zostaną rekomendacje dotyczące wzmocnienia transferu wiedzy i innowacyjności w nowym PROW na lata 2014-2020. Dyskusja nad wnioskami przewidziana jest na listopad 2012 r., natomiast dokument z rekomendacjami dotyczącymi wzmocnienia innowacyjności w nowym PROW zostanie zaprezentowany podczas seminarium w Brukseli w grudniu 2012 r.

Edmund Giejbowicz
SAEPR/FAPA



Realizacja Planu działania na lata 2012-2013 – obowiązujące zasady i pierwsze wnioski

» Realizacja Planu działania SC KSOW jest trójstopniowa i przebiega w oparciu o wytyczne załącznika do umowy zawartej pomiędzy Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi a Fundacją Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA w dniu 6.10.2011 r. oraz zgodnie z procedurą zatwierdzoną przez Ministra 28 grudnia 2011 r. (1) Wybór projektów do realizacji odbywa się w trybie konkursowym, a ocenę projektu przeprowadza FAPA oraz Komisja Konkursowa składająca się z przedstawicieli MRiRW, FAPA oraz Komitetu i Grupy Roboczej ds. KSOW. (2) Ostatecznymi realizatorami projektów zostają wykonawcy wyłaniani w oparciu o ustawę Prawo zamówień publicznych lub z zachowaniem zasad konkurencyjności. Najczęściej stosowanymi procedurami są tryb przetargu nieograniczonego lub zapytanie o cenę. (3) Rozliczanie projektów jest zgodne z wymaganiami Schematu III Pomocy Technicznej PROW 2007-2013.

Pierwszy konkurs na projekty Fundacja ogłosiła w grudniu 2011 r. Cieszył się on dużym zainteresowaniem, a z puli 184 złożonych wniosków na ponad 29 mln zł komisja wybrała 50 projektów, które wyczerpały w znacznym stopniu środki dostępne na Plan działania 2012 r. Drugi konkurs ogłoszono w dniu 30 marca 2012 r. tylko na dwa działania, tj.: *Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich w ramach Planu Działania Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego na lata 2012-2013* (działanie: *Pomoc techniczna dla współpracy międzyterytorialnej i transnarodowej*), oraz *Badania, analizy i ekspertyzy dotyczące wdrażania polityki rozwoju obszarów wiejskich* (działanie: *Wymiana wiedzy oraz ocena polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich*). Spośród 14 złożonych projektów Komisja wybrała do realizacji 2 projekty analityczno-badawcze: *Racjonalne wykorzystanie środowiska glebowego przy wykorzystaniu probio-mikroorganizmów*, zgłoszony przez Stowarzyszenie Ekosystem – Dziedzictwo Natury w partnerstwie

z Instytutem Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach oraz projekt Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyńskiego Polskiej Akademii Nauk pt. *Zmiany środowiskowe i społeczne w dolinach rzecznych (przed i po powodzi)*. W nadchodzących miesiącach planowany jest kolejny nabór na projekty, które będą realizowane w 2013 r.

Analizując zgłoszone projekty, dość trudno jest określić, które z priorytetów Planu działania KSOW cieszą się największym powodzeniem wśród wnioskodawców. Niemal wszystkie wnioski przyjęte w FAPA wpisują się ze swoimi działaniami w więcej niż jeden priorytet, najczęściej są one łączone, np. rozwój przedsiębiorczości z turystyką. Warto podkreślić, że wszystkie zgłoszone aplikacje realizują cele i priorytety Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Beneficjenci, tworząc projekt, mają do wyboru siedem grup działań:

- I. Identyfikacja i analiza możliwych do przeniesienia dobrych praktyk w zakresie rozwoju obszarów wiejskich oraz przekazanie informacji na ich temat – konkursy, konferencje, szkolenia i badania.
- II. Przeniesienie dobrych praktyk, projektów innowacyjnych oraz organizacja wymiany doświadczeń i know-how – konferencje, szkolenia, targi i publikacje.
- III. Przygotowanie programów szkoleniowych dla lokalnych grup działania w procesie tworzenia, w tym wymiana doświadczeń między lokalnymi grupami działania.
- IV. Zarządzanie siecią.
- V. Pomoc techniczna dla współpracy międzyterytorialnej i transnarodowej.
- VI. Wspieranie współpracy międzyinstytucjonalnej, w tym międzynarodowej.

VII. Wymiana wiedzy oraz ocena polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich – wyłącznie badania i analizy.

Przedsięwzięcia w ramach Planu działania SC KSOW są realizowane w bardzo różnorodnej formie, najbardziej popularne to: targi i imprezy, konferencje, konkursy, wyjazdy studyjne, szkolenia, badania i analizy oraz publikacje.

Chcielibyśmy zaznaczyć, że doświadczenia zdobyte przez Sekretariat Centralny KSOW po przeprowa-

dzeniu dwóch konkursów składają Fundację – działającą w porozumieniu i za zgodą Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi – do planowania i wprowadzenia pewnych zmian w procedurach realizacji Planu działania. Miałyby one służyć wzmocnieniu roli partnerów oraz inicjowaniu i zacieśnianiu współpracy interdyscyplinarnej i ponadregionalnej zarówno na etapie tworzenia projektu, jak i podczas jego realizacji.

Bieżące informacje z SC KSOW znajdują Państwo na portalu www.ksow.pl oraz na Facebooku.

Dbajmy o bioróżnorodność – rodzime rasy zwierząt

Intensywny chów zwierząt gospodarskich, prowadzony na szeroką skalę w ostatnim stuleciu, przyczynił się do powolnej eliminacji cennych ras, a w efekcie do ograniczenia różnorodności biologicznej i zubożenia krajobrazu polskiej wsi. Należy pamiętać, jak istotnym elementem racjonalnie prowadzonej hodowli i produkcji jest ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich oraz odpowiednie ich wykorzystanie.

Rasy objęte ochroną zasobów genetycznych to rasy występujące lokalnie. Charakteryzują się przystosowaniem do trudnych warunków środowiskowych, długowiecznością, odpornością na choroby, a produkty pozyskiwane ze zwierząt ras rodzimych posiadają wysokie walory smakowe i prozdrowotne, z tego też względu często są używane do wytwarzania żywności ekologicznej oraz produktów tradycyjnych wysokiej jakości. Zwierzęta te mogą być utrzymywane w gospodarstwie głównie w oparciu o trwałe użytki zielone, dzięki temu wspomagają utrzymanie eksten-

sywnych łąk i pastwisk, spełniają dodatkowe funkcje przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe. Ze względu na te cechy ochrona gatunków, odmian i ras zwierząt rodzimych jest niezbędna. Dbłość o zachowanie zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich wpisuje się w realizację założeń Konwencji o Różnorodności Biologicznej oraz w priorytety „Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyja-



Z ARCHIWUM INSTYTUTU ZOOTECHNIKI, DZIAŁ KOMERCJALIZACJI BADAŃ I WSPÓŁPRACY Z PRAKTYKĄ

jącego włączeniu społecznemu Europa 2020”. Wytyczne w nich zawarte wspierają rozwój gospodarki, która w sposób bardziej efektywny potrafi korzystać z zasobów, a równocześnie konkurencyjnej i przyjaznej środowisku. Należy także stwierdzić, że ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich, w tym zachowanie dla przyszłych pokoleń hodowców i konsumentów cennych genów ras zwierząt, wpisuje się w ideę trwałego rozwoju.

Polska ma długoletnią tradycję w działaniach na rzecz ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich. Dzięki temu wniosła do Unii Europejskiej cenną kolekcję rodzimych ras i odmian, uzupełniając w tym zakresie równie liczne zasoby europejskie. Koordynacją działań na rzecz ochrony zasobów genetycznych zwierząt w naszym kraju zajmuje się Instytut Zootechniki. Dzięki wieloletniej pracy zespołów badawczych ochroną objęto 88 najcenniejszych ras, odmian i rodów zwierząt. Wśród ras chronionych znalazły się m.in. owce: wrzosówka, świniarka, wielkopolska, olkuska, uhruska, merynos polski, cakiel podhalański; bydło rasy czerwonej, białogrzbietej, polska czerwono-biała i polska czarno-biała; konie: huculskie, małopolskie, śląskie, sokólskie, sztumskie oraz konik polski wywodzący się bezpośrednio od dzikiego tarpana; kury: zielononóżki i żółtonóżki



Z ARCHIWUM INSTYTUTU ZOOTECHNIKI, DZIAŁ KOMERCJALIZACJI BADAŃ I WSPÓŁPRACY Z PRAKTYKĄ

kuropatwiane, gęsi: lubelska, pomorska, suwalska, biłgorajska, zatorska, kielecka i kartuska.

Obecność unikatowych zwierząt gospodarskich wśród gatunków, odmian i ras hodowanych w sposób wysoko wydajny, świadczy o dbałości o bioróżnorodność, ochronę środowiska i walory krajobrazu naturalnego. Mają one nie tylko duże znaczenie ze względu na rolę, jaką pełniły w historii rozwoju regionów, z których się wywodzą, lecz także są związane z tradycją oraz kulturą lokalnych społeczności. Znaczenie polskich ras rodzimych jest dostrzegane od wielu lat, a prezentacja na krajowych i lokalnych wystawach zwierząt hodowlanych przyczynia się do popularyzacji tej tematyki.

Imprezy tego typu poszerzają wiedzę rolników i mieszkańców obszarów wiejskich na temat ochrony zasobów genetycznych oraz znaczenia lokalnych ras zwierząt gospodarskich. Relację z jednego z takich wydarzeń prezentujemy Państwu poniżej.

Krajowa Wystawa Ras Rodzimych w Rudawce Rymanowskiej

Krajowa Wystawa Ras Rodzimych, zorganizowana przy wsparciu Sekretariatu Centralnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, odbyła się w dniach 24-26 sierpnia 2012 r. w Rudawce Rymanowskiej w województwie podkarpackim. Wystawę zaprezentowano



Z ARCHIWUM INSTYTUTU ZOOTECHNIKI, DZIAŁ KOMERCJALIZACJI BADAŃ I WSPÓŁPRACY Z PRAKTYKĄ

łącznie z VII Krajową Wystawą Bydła Simentalskiego i Regionalnym Czempionatem Koni Huculskich, podczas imprezy „XII Pożegnanie Wakacji”.

Organizatorem wystawy był Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy. Honorowy patronat nad wydarzeniem objęli: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Wojewoda Podkarpacki oraz Marszałek Województwa Podkarpackiego.

Uroczystego otwarcia wystawy dokonali: prof. dr hab. Jędrzej Krupiński – Dyrektor Instytutu Zootechniki PIB, dr inż. Władysław Brejta – Prezes Zakładu Doświadczalnego Instytutu Zootechniki PIB Odrzechowa Sp. z o.o. oraz Edgar Beneš – Prezes Polskiego Związku Hodowców Bydła Simentalskiego. Następnie głos zabrali zaproszeni goście, m.in. Główny Lekarz Weterynarii Janusz Związek, który odczytał list Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Pana Stanisława Kalemby. Na zakończenie otwarcia prof. dr hab. Jędrzej Krupiński, zaprosił wszystkich do zwiedzania wystawy i udziału w pozostałych wydarzeniach towarzyszących.

W Polsce utrzymywanych jest obecnie 88 rodzimych ras, rodów i odmian zwierząt gospodarskich. Dzięki wieloletnim staraniom ośrodków naukowych i akademickich, w tym również Instytutu Zootechniki PIB, które były inicjatorami ochrony i restytucji ginących populacji, możliwe było zachowanie dużej różnorodności genetycznej poszczególnych gatunków oraz przetrwanie wielu bardzo cennych starych ras, które obecnie można podziwiać w ramach krajowych i regionalnych wystaw.

W wystawie uczestniczyło 40 wystawców, którzy zaprezentowali następujące rasy, odmiany i rody zwierząt, które zostały poddane ocenie:

- bydło: polskie czerwone, białogrzbiecie, polskie czarno-białe i polskie czerwono-białe;
- konie śląskie;
- owce: wrzosówka, świniarka, polska owca górską odmiany barwnej, cakiel podhalański, olkuska, merynos polski w starym typie, czarnogłówka, polska owca pogórza;



Z ARCHIWUM INSTYTUTU ZOOTECHNIKI, DZIAŁ KOMERCJALIZACJI BADAŃ I WSPÓŁPRACY Z PRAKTYKĄ

- kozy karpackie;
- świnie: puławskie, złotnickie białe i złotnickie pstre;
- kury: zielononóżki kuropatwiane (Z-11), żółtonóżki kuropatwiane (Ż-33), Leghorn (H-22, G-99), Sussex (S-66), Rhode Island Red (R-11, K-22), Rhode Island White (A-33);
- gęsi: lubelskie (Lu), kieleckie (Ki), podkarpackie (Pd), pomorskie (Po), kartuskie (Ka), garbonose (Ga), rypińskie (Ry), landes (LsD-01), biłgorajskie (Bi);
- kaczki rodów: kaczka pomniejszona (K-2), pekin krajowy (P-33), pekin duński (P-8), oraz kaczki KhO-1.

Ponadto poza oceną były prezentowane:

- klacze: konika polskiego, huculskie, małopolskie i zimnokrwiste w typie sokólskim;
- gęsi Białe Kołudzkie®;
- króliki: popielniańskie białe, termondzkie białe, alaska, szynszyl wielki i kalifornijskie;
- lisy pospolite: pastelowe i białoszynne;
- tchórze hodowlane.

Ocenianym zwierzętom przyznawano nagrody zgodnie z *Regulaminem oceny zwierząt ras rodzimych oraz nagradzania hodowców na specjalistycznej wystawie zwierząt hodowlanych pod nazwą „Krajowa Wystawa Ras Rodzimych” w ramach Pożegnania Wa-*



Z ARCHIWUM INSTYTUTU ZOOTECHNIKI, DZIAŁ KOMERCJALIZACJI BADAŃ I WSPÓŁPRACY Z PRAKTYKĄ

kacji w Rudawce Rymanowskiej 24-26 sierpnia 2012 roku, zatwierdzonym przez Dyrektora Instytutu Zootechniki PIB. Ocenę przeprowadziła komisja, w skład której weszli sędziowie powołani przez Dyrektora IZ PIB: prof. dr hab. Jędrzej Krupiński (IZ PIB) – sędzia ds. oceny owiec ras rodzimych, prof. dr hab. Marian Różycki (IZ PIB) – sędzia ds. oceny trzody chlewnej ras rodzimych, prof. dr hab. Jan Trela (IZ PIB) – sędzia ds. oceny bydła ras rodzimych, dr hab. Józefa Krawczyk (IZ PIB) – sędzia ds. oceny kur nieśnych ras rodzimych, dr Halina Bielińska (ZD IZ PIB Kołuda Wielka) – sędzia ds. oceny gęsi i kaczek ras rodzimych, Marek Gibała (OZHK Rzeszów), Teresa Pracuch (RZHK Kraków), Krzysztof Wójcik (OZHK Wrocław) – sędziowie ds. oceny kłaczy śląskich oraz dr inż. Iwona Tomczyk-Wrona (IZ PIB) – sędzia rozjemczy, dr inż. Jacek Sikora (IZ PIB) – sędzia ds. oceny kóz ras rodzimych.

Zgodnie z regulaminem, w zależności od uzyskanej podczas oceny liczby punktów, przyznawane były tytuły czempiona i wicczempiona. W sumie podczas tegorocznej Krajowej Wystawy Ras Rodzimych przyznano 21 tytułów czempiona i 17 wicczempiona. Nagrody wręczał Dyrektor Instytutu Zootechniki PIB, prof. dr hab. Jędrzej Krupiński. Wszyscy hodowcy

otrzymali podziękowania za wkład w ochronę bioróżnorodności zwierząt gospodarskich oraz za ich prezentację.

Podczas trwania wystawy koordynatorzy ds. ochrony zasobów genetycznych poszczególnych gatunków zwierząt z Instytutu Zootechniki PIB pełnili dyżury konsultacyjne. Ponadto prezentowali na ringu różne gatunki zwierząt (bydło, konie, owce, kozy karpackie, kury, gęsi i kaczki) oraz kolejno przybliżali historię poszczególnych ras oraz ich charakterystykę.

W czasie wystawy przeprowadzono również konkurs plastyczny dla dzieci, który polegał na rysowaniu zwierząt gospodarskich. W konkursie udział wzięło 33 dzieci. Dla zwiedzających szczególną atrakcją był pokaz, podczas którego młodzi hodowcy prezentowali cielęta simentalskie, którymi opiekują się w gospodarstwach swoich rodziców. Wszystkim zwiedzającym umilały czas występy zespołów muzycznych, pokaz skoków oraz tzw. ścieżka huculska (trasa o długości 1500-2000 m, na której rozstawione są przeszkody). Wielkim zainteresowaniem cieszyła się loteria, w której główną nagrodą był koń huculski.

Więcej cennych informacji na temat rodzimych ras zwierząt można znaleźć na stronie <http://www.bioroznorodnosc.izoo.krakow.pl/>

Opracowanie na podstawie materiałów źródłowych Instytutu Zootechniki Państwowego Instytutu Badawczego oraz relacji pracowników Działu Komercjalizacji Badań i Współpracy z Praktyką

Barbara Kucharska
CID/FAPA, SC KSOW

Przedsiębiorczość społeczna szansą dla rozwoju obszarów wiejskich

Czym jest ekonomia społeczna?

Przedsiębiorczość społeczna, choć w Polsce jeszcze mało rozwinięta, zyskuje sobie coraz większą grupę zwolenników. Powodów zainteresowania tym rodzajem działalności gospodarczej można upatrywać w narastającym problemie z bezrobociem i wykluczeniem społecznym. Równocześnie na obszarach wiejskich wciąż istnieje niewykorzystany potencjał ludzki, przyrodniczy, kulturowy oraz gospodarczy.

Najistotniejszym elementem przedsiębiorczości społecznej – określanej także jako ekonomia lub gospodarka społeczna – są tzw. przedsiębiorstwa społeczne. Według definicji EMES Europejskiej Sieci Badawczej, za przedsiębiorstwo społeczne uznaje się taki podmiot, którego działalność koncentruje się głównie na celach społecznych, gdzie są one traktowane nadrzędnie lub na równym poziomie z ekonomicznymi. Zyski takiego przedsiębiorstwa z założenia są inwestowane we wspomniane cele lub we wspólnotę, nie są wykorzystywane na maksymalizację zysku, zwiększanie dochodu udziałowców lub właścicieli. EMES określa kryteria społeczne i ekonomiczne, którymi powinny charakteryzować się inicjatywy wpisujące się w ekonomię społeczną. Poniżej wymienione zostały kryteria odnoszące się do modelowego przedsiębiorstwa społecznego, przy czym należy pamiętać, że w praktyce taki podmiot nie musi spełniać wszystkich wymogów, wystarczy, aby stosował się do większości z nich.



Kryteria EMES

Kryteria ekonomiczne:

- prowadzenie działalności w oparciu o instrumenty ekonomiczne w sposób w miarę ciągły i regularny;
- niezależność, suwerenność instytucji w stosunku do instytucji publicznych;
- ponoszenie ryzyka ekonomicznego;
- zatrudnienie choćby nielicznego personelu otrzymującego wynagrodzenie.

Kryteria społeczne (podmioty ekonomii społecznej):

- wyraźna orientacja na społecznie użyteczny cel przedsięwzięcia;
- oddolny, obywatelski charakter inicjatywy;
- specyficzny, możliwie demokratyczny system zarządzania;
- możliwie wspólnotowy charakter działania;
- ograniczona dystrybucja zysków.

Podmioty ekonomii społecznej pełnią bardzo różnorodne funkcje:

- integrują społeczność i wspierają aktywność na rynku pracy (np. Fundacja SYNAPSIS, której celem jest integracja społeczna osób z autyzmem);
- dostarczają usług publicznych:
 - społecznych: usług socjalnych, opiekuńczych świadczonych w domu oraz w formie prowadzenia różnego rodzaju instytucji opiekuńczych, działania w obszarze szeroko rozumianej służby zdrowia (np. Spółdzielnia Socjalna „Szansa i Wsparcie”, która szkoli i przygotowuje sanitariuszki do pracy w szpitalu),
 - edukacyjnych (np. Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Wsi Sokołowo, aby utrzymać małą wiejską szkołę, prowadzi przyszkolny sklep);
 - technicznych: np. utrzymywanie zieleni miejskiej i wykonywanie innych prac porządkowych związanych z mieniem publicznym (jak np. warszawski EKON, który zapewnia pracę ponad 800 osobom niepełnosprawnym i chorym psychicznie);
- świadczą usługi o charakterze wzajemnym, np. Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych, których według danych udostępnionych na www.baza.ogo.pl jest w Polsce 51;
- dostarczają dobra publiczne i wspierają rozwój lokalny: do tej grupy można zakwalifikować 338 lokalnych grup działania, takie inicjatywy, jak tworzenie w Bałtowie Parku Jurajskiego, gdzie mieszkańcy brali udział w jego budowie, np. oczyszczili zarośniętą rzekę i stworzyli na niej szlak wodny udostępniony turystom (co roku Bałtów odwiedza ponad 200 tysięcy osób);
- działalność handlowa i produkcyjna: przykładem jest EKO „Szkoła Życia” w Wandzinie, w ramach realizacji programu Ochrona Różnorodności Biologicznej (od 1999 r.) zatrudniono w



ośrodku ok. 130 osób, m.in. bezrobotnych z terenów wiejskich, popegeerowskich.

Za najbardziej modelowe przedsiębiorstwa społeczne uznać można spółdzielnie socjalne, których według danych ogólnopolskiej bazy organizacji pozarządowych w Polsce jest obecnie 413.

Właśnie z racji wielozadaniowości i rosnącej roli ekonomii społecznej dla zrównoważonego rozwoju i aktywizacji zawodowej także w Polsce zagadnienie to, choć powoli, zaczyna cieszyć się coraz większym zainteresowaniem. Rozwój gospodarki społecznej odbywa się m.in. dzięki wsparciu Unii Europejskiej, np. Programowi Inicjatyw Wspólnotowych EQUAL, na który UE przeznaczyła 138,8 mln euro¹; czy Programowi Operacyjnemu Kapitał Ludzki 2007-2013.

Popularyzacji tematyki służą także różnego typu wydarzenia o charakterze lokalnym. Jednym z nich były Targi Ekonomii Społecznej² oraz konferencja pt. „Przedsiębiorczość społeczna jako szansa rozwojowa dla obszarów wiejskich i lokalnych grup działania”, które odbyły się w dniach 24-25 sierpnia 2012 r. w Nowym Warpnie, w województwie zachodniopomorskim.

IV Targi Ekonomii Społecznej zorganizowano 25 sierpnia 2012 r. w Parku Miejskim w Nowym Warpnie.

¹ Program uruchomiono w Polsce w 2004 r., a zakończono w 2011 r.

² Dofinansowane z Planu działania Sekretariatu Centralnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2012-2013.

Miejsce wydarzenia zostało wybrane celowo, gdyż gmina Nowe Warpno z ok. 1600 mieszkańcami należy do najmniejszych pod względem liczby ludności gmin w Polsce. Z racji peryferyjnego położenia, nad Zalewem Szczecińskim, w odległości ok. 30 km od Polic i ok. 60 km od Szczecina, jest terenem narażonym na wykluczenie. W tegorocznych targach wzięło udział ok. 60 podmiotów ekonomii społecznej z całej Polski, wśród nich stowarzyszenia, fundacje i spółdzielnie socjalne. Odwiedzającym zaprezentowała się m.in. Fundacja Pasje z Tanowa, która zaproponowała wszystkim chętnym możliwość wypróbowania broni historycznej pochodzącej z okresu od XVII do XX w. Stowarzyszenie Bractwo Rycerskie Rota Piesza von Massow z Maszewa przedstawiło inscenizację walk rycerskich oraz udostępniło do użytku zwiedzających pełny rycerski ekwipunek. Ponadto najmłodszy goście targów mogli do woli korzystać z ogromnej zjeżdżalni, a dzięki Fundacji Razem z Nami z Brzózek mieli okazję skorzystać z przejażdżki konnej. Spółdzielnia Socjalna Wszystko Gra zaprezentowała grę terenową „Zagubieni w Czasie”, która cieszyła się dużym zainteresowaniem, podobnie jak wakacyjna zabawa „Złote Piaski” Radia Szczecin. Atrakcją dla przyjezdnych gości były, jak co roku, Dożynki Nowowarpieńskie, rozpoczynające się korowodem prowadzonym przez zespół ludowy Pyrzyczanka, i konkurs wieńców dożynkowych. Na scenie zaprezentował się m.in. zespół bębniarzy Tocomala oraz Percival, którego twórczość można określić jako „muzykę Słowian i Wikingów”.

Wszystkie organizacje mogły skorzystać z doradztwa w ramach Mobilnego Centrum Sektor 3, które, oprócz zorganizowania punktu informacyjno-doradczego, bawiło dzieci w „Przedszkolu pod Chmurką” z ogólnodostępnymi stanowiskami do gier i zabaw. Z roku na rok targi zdobywają coraz większą renomę i rozszerzają swój zasięg, o czym świadczy rosnąca liczba odwiedzających i wystawców.



Konferencja pt. „Przedsiębiorczość społeczna jako szansa rozwojowa dla obszarów wiejskich i lokalnych grup działania” odbywała się w Policach i Nowym Warpnie w dniach 24-25 sierpnia 2012 r. Udział w niej wzięli przedstawiciele lokalnych grup działania, przedsiębiorstw społecznych, podmiotów ekonomii społecznej, władz samorządowych. W spotkaniu uczestniczyło ponad 130 osób. Patronem honorowym konferencji był Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego, a partnerami konferencji: Bank Gospodarstwa Krajowego, FISE, Ekonomia Społeczna, PR Trójka, Powiat Policki, Ekonomia społeczna.pl, 3 Sektor TV, Polskie Radio Szczecin, Telewizja Pomerania. Konferencję uroczyście otworzył Jan Krawczuk, członek Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego.

Obszernym blokiem konferencji były panele tematyczne:

- „Wioska tematyczna jako szansa rozwoju przedsiębiorczości społecznej na terenach wiejskich” – Waclaw Idziak, Koszalińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne;
- „Spółdzielnie socjalne jako zatrudnieniowe instrumenty rozwoju lokalnego” – Tadeusz Durczok, Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej;

- „Turystyka historyczna jako szansa na rozwój obszarów wiejskich w oparciu o przedsiębiorczość społeczną” – Maria Idziak, Koszalińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne;
- „Możliwość finansowania zwrotnego i bezzwrotnego rozwoju przedsiębiorczości społecznej na terenach wiejskich” – Grzegorz Czerniawski, Bank Gospodarstwa Krajowego;
- „Ekonomizacja organizacji pozarządowych na terenach wiejskich” – Romana Krzewicka, Szczecińskie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych;
- „Rola lokalnych grup działania i samorządu lokalnego w kreowaniu przedsiębiorczości społecznej, budowa lokalnego partnerstwa, rola pierwszego zakupu w kreowaniu przedsiębiorczości społecznej” – Paweł Klimek, Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Sp. z o.o.;
- „System wsparcia i finansowania przedsiębiorczości społecznej w nowym okresie programowania” – Cezary Miżejewski, Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych;
- „Przedsiębiorczość i możliwości jej wykorzystania na obszarach wiejskich” – Antoni Sobolewski.

W trakcie konferencji zaprezentowano możliwości rozwoju obszarów wiejskich w oparciu o przedsiębiorczość społeczną. Podczas dyskusji pomiędzy panelistami a uczestnikami konferencji zarysowano potencjalne obszary rozwoju przedsiębiorczości społecznej, a także warunki, jakie muszą być spełnione, aby ten rozwój mógł zaistnieć.

Aby przedsiębiorczość społeczna na terenach wiejskich mogła się rozwijać, niezbędne jest:



- nawiązanie ścisłej współpracy pomiędzy samorządami lokalnymi, lokalnymi grupami działania, lokalnymi grupami rybackimi, lokalnymi organizacjami turystycznymi a siecią KSU MŚP, ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej;
- ekonomizacja organizacji pozarządowych, a także uporządkowanie spraw formalnoprawnych związanych z prowadzeniem organizacji pozarządowych, oferowanymi przez nie produktami i usługami (sanepid i urząd skarbowy);
- kształcenie liderów i wspieranie oddolnych inicjatyw przez samorząd lokalny;
- wykorzystanie środków europejskich do tworzenia nowych przedsiębiorstw społecznych;
- wykorzystanie środków urzędów pracy, służb społecznych i funduszy europejskich do tworzenia trwałych przedsiębiorstw zatrudnieniowych dostarczających usługi społeczne, a także w zakresie gospodarki odpadami i melioracji.

Ważnym aspektem dla rozwoju gospodarki społecznej będzie wdrożenie Krajowego Programu Rozwoju Przedsiębiorczości Społecznej, który pozwoli na łączenie dotychczas rozproszonych środków i działań w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej oraz działań rozwojowych w zakresie tej części gospodarki.

Rozwój aktywizacji społecznej na terenach wiejskich jest ważny zarówno w aspekcie integracyjnym, budowania tożsamości, poczucia wartości, jak i w aspekcie ekonomicznym. Przedsiębiorczość społeczna może na terenach wiejskich dostarczać zarówno usługi deficytowe dla społeczności lokalnych, jak i usługi rozwojowe – bazujące na lokalnych zasobach. Jej rozwijanie może być kluczowe dla zatrzymania młodych osób, które po ukończeniu studiów z reguły nie chcą wracać na wieś. W ramach tego typu działalności możliwe jest bowiem stworzenie atrakcyjnych miejsc pracy wykorzystujących nabytą przez mieszkańców wiedzę i umiejętności.

Przedsiębiorczość społeczna może mieć znaczenie dla:

- zapewniania usług deficytowych dla mieszkańców terenów wiejskich w zakresie edukacji, rekreacji, pomocy społecznej, opieki nad osobami zależnymi;
- optymalizacji ww. usług społecznych dla mieszkańców terenów wiejskich;
- optymalizacji usług dla rolnictwa – prowadzenia działalności rolniczej m.in. w zakresie tworzenia przedsiębiorstw społecznych w sferze gospodarki odpadami, melioracji, ochrony środowiska, a także prowadzenia ekologicznej działalności rolniczej i integracyjnych gospodarstw rolnych;
- ekonomizacji organizacji pozarządowych na terenach wiejskich;
- wykorzystania zasobów dotychczas niewykorzystywanych (przyrodniczych, kulturowych etc.).

Rozwój przedsiębiorczości społecznej pozwoli na:

- wykorzystanie zasobów ludzkich poprzez m.in. tworzenie nowych miejsc pracy dla osób odchodzących z rolnictwa lub powracających na wieś oraz poprzez tworzenie dodatkowych miejsc pracy dla osób trwale związanych z rolnictwem;
- zatrzymanie odpływu mieszkańców;
- poprawę jakości życia na terenach wiejskich;
- poprawę sytuacji finansowej samych mieszkańców, jak i przedsiębiorstw oraz samorządów lokalnych;

- poprawę warunków gospodarowania poprzez budowanie partnerstwa;
- promocję terenów wiejskich.

Aby było to możliwe, konieczna jest szeroka akcja informacyjno-edukacyjna połączona z wizytami studyjnymi dla lokalnych grup działania, lokalnych grup rybackich, doradców ODR-ów, urzędów pracy, OPS-ów, lokalnych organizacji przedsiębiorców itp. Ponadto niezbędne jest budowanie partnerstw lokalnych oraz prowadzenie świadomej polityki rozwojowej na poziomie regionalnym i lokalnym.

Organizatorami wydarzeń w Nowym Warpnie byli: gmina Nowe Warpno, Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość, Studio Doozo Pierwsza Spółdzielnia Socjalna w Szczecinie, Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Sp. z o.o.

W trakcie organizacji wydarzeń w Nowym Warpnie współpracowano z: Bankiem Gospodarstwa Krajowego, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej Województwa Zachodniopomorskiego, Starostwem Powiatowym w Policach.

Cykl imprez w ramach Targów Ekonomii Społecznej finansowany był z: projektu pt. „Uda się – upowszechnianie idei przedsiębiorczości społecznej” finansowanego z Funduszu Inicjatyw Społecznych; ze środków gminy Nowe Warpno, Banku Gospodarstwa Krajowego i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego; projektu pt. „Zintegrowany System Wsparcia Ekonomii Społecznej”; projektu „Przedsiębiorczość społeczna jako szansa rozwojowa dla obszarów wiejskich i lokalnych grup działania” realizowanego w ramach Planu Działania Sekretariatu Centralnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Opracowanie na podstawie materiałów źródłowych uzyskanych z Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, www.baza.ngo.pl, www.ekonomiaspoleczna.pl

Barbara Kucharska
CID/FAPA, SC KSOW

Sport w KSOW

» Ósmego września 2012 roku zakończyła się II Letnia Spartakiada Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich oraz forum „Dobre praktyki o tematyce sportowej realizowane na terenach wiejskich w ramach PROW 2007-2013”.

Spartakiada jest projektem siecującym organizowanym już po raz drugi. W tym roku odbyła się w Jarocinie, w woj. wielkopolskim. Impreza miała charakter integracyjny – udział w niej bowiem wzięli przedstawiciele sekretariatów regionalnych, sekretariatu centralnego oraz partnerzy Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (m.in. Związek Młodzieży Wiejskiej, LGD Dobra Widawa, LGD Wspólny Trakt, LGD Partnerstwo Kaczawskie, LGD Wielkopolska z Wyobraźnią, LGD Solidarni w Partnerstwie, Stowarzyszenie Północno-Wschodnia LGD Szelment). Zorganizowano zarówno konkurencje drużynowe – takie jak piłka nożna, siatkowa, wodna, koszykówka, wielobój drużynowy, sztafeta lekkoatletyczna 4 x 100 m, jak i konkurencje indywidualne – np. bieg przełajowy, bieg sprinterski na 100 m, tenis stołowy.



Plakaty prezentujące efekty zrealizowanych projektów FOT. A. MARKUSZEWSKA

Rywalizacja sportowa wyzwoliła wiele emocji. W klasyfikacji drużynowej pierwsze trzy miejsca zajęły sekretariaty regionalne: woj. wielkopolskiego, dolnośląskiego, podlaskiego. Spartakiada pozwoliła nie tylko na wspólną zabawę, nawiązywanie nowych relacji i znajomości w ramach sieci, ale także na wymianę doświadczeń. Towarzyszące spartakiadzie wystawa i forum były okazją do zaprezentowania projektów o tematyce sportowej. Na podstawie nadesłanych przez sekretariaty materiałów przygotowano i zaprezentowano plakaty informacyjne przedstawiające 18 projektów finansowanych z różnych źródeł.

Przedstawiciele uczestniczących w spartakiadzie sekretariatów regionalnych omówili szczegółowo zrealizowane projekty sportowe oraz związane z nimi plany.



Bieg sprinterski na 100 m FOT. A. MARKUSZEWSKA

Andrzej Kaleniewicz, kierownik oddziału Departamentu Sportu Urzędu Marszałkowskiego, przedstawił m.in. projekt pt. „Wielkopolski System Szlaków Rowerowych”. To sieć tras o łącznej długości blisko 1800 km, prowadzonych drogami łatwo przejezdnymi, o słabym natężeniu ruchu. Na rowerzystów czekają dobrze oznakowane, malownicze ścieżki z punktami widokowymi i atrakcjami turystycznymi. W Wielkopolsce realizowany jest także nowatorski projekt GPS Wielkopolska, który stanowi doskonały przykład umiejętnego wykorzystania nowoczesnych technologii w turystyce. W jego ramach przygotowano oznaczenia GPS wszystkich wielkopolskich szlaków rowerowych, topograficzną mapę cyfrową o jakości przewyższającej ofertę komercyjną. Ponadto mobilne przewodniki dla kierowców (Szlak Piastowski, Trasa Kórnicka) oraz informacje przesyłane na komórkę (Szlak Cysterski w Wielkopolsce, Wielkopolska – atrakcje turystyczne).

Reprezentująca LGD Dobra Widawa Agnieszka Kasińska zapoznała zebranych z działaniami grupy aktywizującej społeczność lokalną. Jednym z przykładów jest organizowanie, w ramach obchodów Nocy Świętojańskiej, cyklicznej imprezy łączącej rajd rowerowy i spływ kajakowy. Działanie ma na celu popularyzację czynnej turystyki w regionie.

Z kolei Mirosław Kopiński – pomysłodawca i dyrektor Biegu Szlakiem Wygasłych Wulkanów – zaprezentował projekt realizowany w Złotorii, w woj. dolnośląskim. W ramach projektu budowane są trasy biegów przełajowych dla dzieci i dla dorosłych, organizowane są różnego typu imprezy towarzyszące. Całość ma charakter imprezy kulturalno-sportowej, która daje uczestnikom okazję do zadbania o zdrowie i kondycję, a także zapewnia dobrą zabawę.

Janusz Andruczyk ze Stowarzyszenia Północno-Wschodnia Lokalna Grupa Działania Szelment za-



Mecz piłki nożnej FOT. A. MARKUSZEWSKA

prezentował Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji Szelment. Jest to miejsce nastawione na turystów wypoczywających aktywnie, czemu służyć mają oświetlony stok narciarski, pole do minigolfa, wypożyczalnia rowerów. Jezioro Szelment Wielki pozwala na uprawianie wioślarstwa, kajakarstwa, żeglarstwa. W niedalekiej przyszłości ośrodek przygotuje także park linowy, ścianę wspinaczkową i wyciąg nart wodnych.

Uczestnicy spartakiady mieli też okazję usłyszeć o ciekawych projektach turystycznych realizowanych na terenie województwa mazowieckiego. Pan Marcin Rzońca przedstawił m.in. gospodarstwo ekologiczne i ośrodek „Arka”, które swoją ofertę edukacją kieruje do dzieci w wieku szkolnym i przedszkolnym, proponując im np. warsztaty wypieku chleba razowego, gleboznawstwa czy zielarskie. Z kolei gospodarstwo agroturystyczne Józefy Bobińskiej w swojej ofercie posiada m.in. rejsy własnym statkiem po Bugu. Prezentację dobrych praktyk realizowanych na terenie woj. wielkopolskiego oraz planowanych projektów przedstawił Jan Wujczak z Departamentu PROW Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Spośród wielu ciekawych projektów warto zwrócić uwagę na budowę centrum sportowo-



Bieg przełajowy kobiet na 1500 m FOT. ARCHIWUM SC KSOW



Mecz koszykówki FOT. A. MARKUSZEWSKA



Nagrody w klasyfikacji drużynowej: I miejsce SR KSOW woj. wielkopolskiego, II miejsce SR KSOW woj. dolnośląskiego, III miejsce SR KSOW woj. podlaskiego FOT. A. MARKUSZEWSKA

-rekreacyjnego w Osieku nad Notecią, rozbudowę istniejącej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej przy jeziorze w Kobylcu oraz modernizację stancji kajakowej nad Wartą w Międzyzdrojach. Przedstawiciel Sekretariatu Centralnego KSOW Igor Kamiński omówił, w sposób uporządkowany i klarowny, zagadnienia dotyczące projektów sieciujących. W szczególności wyjaśnił cel budowania i realizacji takich projektów, rolę, jaką mają one do odegrania na obszarach wiejskich. Ponadto odniósł się do wymagań, jakie muszą spełniać partnerzy i czym się kierować podczas tworzenia tego typu przedsięwzięć sieciujących.

Sekretariat Centralny KSOW serdecznie dziękuje wszystkim uczestnikom imprezy, w szczególności partnerom KSOW oraz gospodarzowi tegorocznej spartakiady – Sekretariatowi Regionalnemu Województwa Wielkopolskiego. Jednocześnie zachęca do udziału w kolejnych tego typu wydarzeniach. Spartakiada jest przestrzenią nie tylko rywalizacji sportowej, ale także wymiany doświadczeń i nawiązywania kontaktów z partnerami sieci.

Opracowanie

Dominika Długosz-Dzierżanowska
SC KSOW

Konkursy współfinansowane z Planu działania SC KSOW

W ramach Planu działania SC KSOW na lata 2012-2013 realizowanych jest wiele projektów, wśród nich różnorodne konkursy promocji dobrych praktyk, propagujące wiedzę rolniczą, motywujące społeczność lokalną do działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

IV edycja konkursu „Przyjazna Wieś” na najlepszy projekt w zakresie infrastruktury realizowany na terenach wiejskich

Promocja innowacyjnych projektów infrastrukturalnych służących mieszkańcom obszarów wiejskich – to główna idea konkursu „Przyjazna Wieś”.

Organizatorem konkursu jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wykonujący zadania w zakresie funkcjonowania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, przy czym etap regionalny przeprowadzają sekretariaty regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, a podmiot odpowiedzialny za realizację etapu ogólnopolskiego zostanie wyłoniony przez Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA¹. Do etapu krajowego zakwalifikują się tylko te projekty, które zajęły I miejsca w poszczególnych kategoriach w swoich regionach i wpłynęły do Fundacji FAPA w terminie do 31 października 2012 r. Z tych projektów Centralna Komisja Konkursowa wyłoni najlepsze, które zostaną nagrodzone podczas konferencji podsumowującej konkurs.

W tegorocznej, IV edycji, podobnie jak w roku ubiegłym, konkurs realizowany jest w podziale na trzy kategorie: społeczną, techniczną oraz ekologiczną. Jego celem jest promocja dobrych praktyk w wykorzystaniu funduszy unijnych na terenach wiejskich. Zaproszeni zostali wszyscy ci, którzy sięgnęli po pieniądze w ramach dowolnego programu

unijnego i zainwestowali je w celu poprawy jakości życia mieszkańców wsi. Konkurs adresowany jest do wszystkich beneficjentów, którzy zrealizowali projekty wspierające rozbudowę infrastruktury na obszarach wiejskich, współfinansowane z funduszy europejskich od 2004 r. Warunkiem udziału w konkursie jest zakończenie projektu przed upływem terminu składania formularzy zgłoszeniowych do I etapu konkursu, tj. zatwierdzenie sprawozdania końcowego.

Realizatorzy najciekawszych projektów mogą pokazać, jak wiele można zmienić dzięki dobremu pomysłowi oraz skutecznemu działaniu. W zależności od kategorii Komisje Konkursowe biorą pod uwagę m.in.: pomysłowość i innowacyjność projektu, wpływ na rozwój regionu, sposób wykorzystania infrastruktury po zakończeniu projektu. W kategorii infrastruktury ekologicznej Komisje Konkursowe oceniają np.: wpływ realizacji projektu na poprawę stanu środowiska naturalnego. Ważnym kryterium oceny jest uwzględnienie w projekcie oraz podczas jego promocji polityki równych szans, a także zaangażowanie w inicjatywę partnerów społecznych. Takie partnerstwo przynosi efekty. Ważne jest bowiem, by powstająca na wsiach infrastruktura była przyjazna mieszkańcom, zaspokajała ich potrzeby i sprzyjała ich interesom.

¹ W latach 2009-2011 organizatorem ogólnopolskiego etapu konkursu była FAPA.



Strona internetowa wizytówką obszaru LGD – konkurs na najlepszą stronę internetową

Innym konkursem realizowanym w ramach Planu działania SC KSOW adresowany do LGD jest konkurs na najlepszą stronę internetową. Pomyślowcą inicjatywy

Konkurs dobre praktyki w procesie wdrażania strategii i zarządzania LGD

Celem konkursu jest wyłonienie najlepszych praktyk w zarządzaniu lokalną grupą działania oraz we wdrażaniu lokalnych strategii rozwoju. LGD swoje zgłoszenia będą mogły przysłać za pomocą specjalnej, konkursowej strony internetowej. Internauci wybiorą maksymalnie 60 najlepszych LGD, których praktyki w zakresie zarządzania i wdrażania strategii zostaną następnie poddane ocenie ekspertów. Internetowy konkurs ma wyłonić 30 przykładów zarządzania LGD – najlepszych z punktu widzenia beneficjentów pomocy i mieszkańców obszarów objętych LSR. Nagrodzone zostaną 3 najlepsze, według oceny ekspertów, praktyki zarządzania LGD.

Efekty projektu, opracowane w formie publikacji i filmu, zostaną szeroko rozpowszechnione wśród wszystkich zainteresowanych podmiotów. To świetne narzędzie promocji najlepszych sposobów zarządzania LGD oraz wdrażania LSR. Efekty konkursu mogą ułatwić zawiązywanie nowych partnerstw i budowanie współpracy pomiędzy lokalnymi grupami działania, które będą chciały uczyć się od siebie wzajemnie. LGD jako partnerstwo trzech sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego, wymaga często zastosowania innowacyjnych i odważnych rozwiązań w zarządzaniu grupą.

„Strona internetowa wizytówką obszaru LGD” jest CDR w Brwinowie, a realizatorem – spółka Forms Group Sp. z o.o. Głównym celem konkursu jest wyłonienie najlepszej strony internetowej lokalnej grupy działania, jako dobrej praktyki do wykorzystania przez inne grupy. Istnieje wiele sposobów promocji aktywności LGD oraz komunikacji z odbiorcami, jednak coraz częściej strona internetowa staje się narzędziem podstawowym. Atrakcyjna, przejrzysta i funkcjonalna strona pozwala na lepsze dotarcie do społeczności lokalnej z informacjami o funkcjach i zadaniach lokalnych grup działania. Konkurs ma na celu zachęcenie LGD do przygotowywania i prowadzenia swoich stron internetowych z uwzględnieniem najwyższych standardów, podnoszenia ich poziomu merytorycznego, technicznego oraz atrakcyjności wizualnej.

Aby wziąć udział w konkursie, niezbędne jest wypełnienie formularza zgłoszeniowego dostępnego na stronie internetowej <http://strona.konkursy-lgd.pl>. Zainteresowane LGD mogły wysłać swoje zgłoszenia w okresie od 16 sierpnia do 30 września 2012 r.

Strony internetowe zgłaszane do konkursu będą oceniane pod względem zawartości merytorycznej, funkcjonalności, unikalności szaty graficznej, struktury oraz nawigacji, innowacyjności w budowie. Kapituła Konkursu zwraca uwagę m.in. na: dostosowanie zawartości strony do założeń programu

Leader, atrakcyjność zawartości dla potencjalnych odbiorców i sposób odpowiadania na ich potrzeby, użyteczność zamieszczanych treści, częstotliwość aktualizacji, a także przejrzystość zawartości i intuicyjność systemu nawigacji.

Konkurs realizowany jest w dwóch etapach. W pierwszym etapie eksperci wyłonią 20 najlepszych projektów, w drugim etapie Kapituła Konkursu wyłoni laureatów – wskaże zdobywcę pierwszego, drugiego i trzeciego miejsca oraz trzy wyróżnienia. Zwycięzcy otrzymają atrakcyjne nagrody. Oficjalne wręczenie nagród oraz wyróżnień nastąpi w grudniu podczas uroczystej gali. W konkursie przewidziano atrakcyjne nagrody dla zwycięzców – wysokiej klasy laptop, program graficzny oraz aparat fotograficzny – lustrzankę cyfrową, które dla redaktorów portali będą stanowić przydatne narzędzia pracy.

Konkurs Wiedzy o Rolnictwie Ekologicznym

Konkurs Wiedzy o Rolnictwie Ekologicznym adresowany jest do uczniów szkół sektora rolno-spożywczego. Jego podstawowym celem jest zwiększenie poziomu wiedzy uczniów szkół ponadgimnazjalnych na temat rolnictwa ekologicznego, kierunków jego rozwoju; podniesienie świadomości w aspekcie pozytywnego oddziaływania na środowisko oraz uczenie postaw proekologicznych wśród młodzieży. Organizatorem tegorocznej edycji konkursu, podobnie jak w latach ubiegłych, jest Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu.

By zdobyć tytuł laureata, uczestnicy muszą wykazać się dużą znajomością problematyki dotyczącej m.in. produkcji żywności czy przepisów związanych z prawidłowym funkcjonowaniem gospodarstw ekologicznych. Konkurs odbędzie się w trzech etapach. I etap – szkolny – prowadzą szkoły, a laureaci tej części przechodzą do etapu wojewódzkiego, gdzie muszą odpowiedzieć na 40 pytań testowych. Osoby, które uzyskają najwyższą liczbę punktów z testu, na poziomie ogólnopolskim będą odpowiadały na pytania Komisji Konkursowej. Wszyscy uczestnicy etapu ogólnopolskiego otrzy-



mają upominki, natomiast zwycięzcy zostaną nagrodzeni statuetkami oraz nagrodami rzeczowymi (notebooki i tablety). Statuetki otrzymają także szkoły, których reprezentant doszedł w konkursie do etapu ogólnopolskiego. Uroczyste wręczenie atrakcyjnych nagród nastąpi podczas V Targów Naturalnej Żywności Natura Food 2012, w Łodzi 13 października 2012 r.

V Ogólnopolski Konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne

Celem konkursu jest identyfikacja i promocja dobrych praktyk oraz rozpowszechnianie wiedzy z zakresu rolnictwa ekologicznego. Adresatami konkursu

są rolnicy, którzy wytwarzają produkty ekologiczne oraz spełniają kryteria regulaminu konkursu.

Konkurs organizowany jest w dwóch kategoriach: „ekologia – środowisko” i „ekologiczne gospodarstwo towarowe” oraz w dwóch etapach: wojewódzkim i krajowym. Na etapie wojewódzkim uczestnicy podlegają ocenie Komisji Konkursowej, która wyłania do etapu II, tj. krajowego, po jednym zwycięzcy w każdej z kategorii. Ta część rywalizacji kończy się wyborem trzech laureatów w kategorii „ekologia – środowisko” i trzech w kategorii „ekologiczne gospodarstwo towarowe”, laureatom obu kategorii przyznawane są miejsca od II do III. Ponadto, Komisja może przyznać po jednym wyróżnieniu w każdej z kategorii.

Komisja Konkursowa, w trakcie wizyt w gospodarstwie, zwraca uwagę m.in. na: estetykę, ład i porządek w gospodarstwie, dostosowanie zmianowania do warunków klimatycznych i glebowych czy wykonywanie zabiegów agrotechnicznych charakterystycznych dla rolnictwa ekologicznego. W kategorii „ekologia – środowisko” Komisja Konkursowa ocenia m.in.: bioróżnorodność w gospodarstwie, wykorzystywanie lokalnych i starych odmian, ras i gatunków, wpływ sposobu prowadzenia gospodarstwa na środowisko czy prowadzoną działalność edukacyjną.

Uroczyste rozdanie nagród odbędzie się podczas V Targów Naturalnej Żywności Natura Food 2012 w Łodzi.

Olimpiada Wiedzy i Umiejętności Rolniczych

Olimpiady przedmiotowe w Polsce mają wieloletnią tradycję. Olimpiada Wiedzy i Umiejętności Rolniczych organizowana jest od 1977 roku. Głównym jej celem jest rozwijanie wśród młodzieży zainteresowania rolnictwem. Olimpiada jest konkursem współzawodnictwa w zakresie wiedzy o rolnictwie i składa się z trzech etapów: szkolnego, okręgowego i krajowego. W 2012 r. Olimpiada odbyła się w szkole w Miętne. W tegorocznym konkursie uczestniczyło łącznie około 400 osób.

2 czerwca 2012 r. ogłoszone zostały wyniki Olimpiady Wiedzy i Umiejętności Rolniczych. Laureaci mają prawo wyboru dowolnej uczelni niezależnie od wyników egzaminów maturalnych. Złoty puchar otrzymał Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego w Trzciance, za najlepsze wyniki w Olimpiadzie. Najlepszym uczestnikom Komitet Główny przyznał nagrody w formie laptopów, zakupionych przy wsparciu Sekretariatu Centralnego KSOW. Wśród zwycięzców są: Marcin Duda – Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego w Trzciance, Mateusz Smerawski – Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego w Trzciance, Damian Michalski – Zespół Szkół Rolniczo-Technicznych w Zwoleniu, Kamil Miśiak – Zespół Szkół w Opatówku, Tomasz Krzysztof Stachowski – Zespół Szkół Rolniczo-Budowlanych w Lesznie, Natalia Helena Kublik – Zespół Szkół w Jordanowie, Monika Zuzanna Stachyra – Zespół Szkół Zawodowych nr 1 w Białej Podlaskiej, Sebastian Wojciech Stępień – Zespół Szkół Leśnych w Biłgoraju, Adam Jarosz – Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Stalowej Woli.

Konkurs „Nakręć się na zdrowie” – najlepszy spot filmowy promujący żywność ekologiczną i zdrowe żywienie

Jednym z ważniejszych celów konkursu jest zmiana nawyków żywieniowych młodzieży na rzecz dokonywania świadomego wyboru żywności ekologicznej. Istotnym zagadnieniem jest także upowszechnienie wiedzy na temat zasad znakowania żywności ekologicznej i wpływu produkcji ekologicznej na stan środowiska naturalnego, a także zwiększenie zapotrzebowania społecznego na produkty rolnictwa ekologicznego.

Konkurs ma charakter ogólnopolskiej, międzyszkolnej rywalizacji zespołowej. W konkursie mogą wziąć udział uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, którzy utworzą 5–10-osobowe zespoły konkursowe. Zespoły muszą przygotować 30–45-sekundowy spot filmowy oraz 3-minutowy reportaż „Za kulisami” z jego realizacji. W regulami-

nie konkursu zawarto tematy, których powinny dotyczyć filmy, są to m.in.: promocja żywności ekologicznej, znaczenie różnorodnego, zbilansowanego odżywiania, uświadczenie konieczności wybierania odpowiednich produktów, a także wymiana między rówieśnikami informacji na temat zwyczajów żywieniowych młodych ludzi, czy przedstawienie pozytywnego wpływu rolnictwa ekologicznego na ochronę środowiska, poziom bioróżnorodności, glebę oraz zdrowotność roślin i zwierząt.

Konkurs podzielony został na dwa etapy szczegółowo opisane w regulaminie (pierwszy: tworzenie zespołu, zapoznanie się z tematem, przygotowanie koncepcji filmu oraz przygotowanie scenariusza; drugi: nakręcenie spotu i montaż). Wszystkie działania konkursowe oceniane są przez pięcioosobowy Zespół Sędziowski, przy czym każdy z sędziów działa niezależnie, a końcowa ocena jest średnią arytmetyczną ocen przyznanych przez każdego z członków Zespołu Sędziowskiego.

Do udziału w konkursie zgłosiło się prawie 1900 uczestników, których podzielono na 220 zespołów. Niestety nie wszystkie zespoły dotrwały do końca konkursu, ponieważ zadanie było trudne do wykonania, wymagało bowiem od uczestników poświęcenia wiele czasu, zaangażowania i energii. Wygrały filmy, w których oryginalny pomysł został przedstawiony w niebanalnej formie. Sędziowie



wyłonili trzy najlepsze spoty i reportaże oraz zdecydowali o przyznaniu trzech nagród specjalnych dla wyjątkowo kreatywnych zespołów. Gala finałowa konkursu, która zorganizowana zostanie przy udziale Sekretariatu Centralnego KSOW, odbędzie się 23 października 2012 r.

Na podstawie <http://filmnazdrowie.pl/2012>

Opracowanie
Dominika Długosz-Dzierżanowska
SC KSOW

Polsko-czeska wymiana kulturowa

Projekt współpracy międzynarodowej realizowany w okresie sierpień 2011 – wrzesień 2012

» Obiektywne porównanie sąsiadujących ze sobą dwóch krajów: Polski i Czech, szukanie podobieństw i różnic, przełamywanie barier językowych i kulturowych, odnalezienie własnej tożsamości, utrwalenie swojego wizerunku kulturowego i obyczajowego, szukanie szans na rozwój i aktywizację społeczności lokalnych w tradycji regionów – to wartości dodane jedyne w województwie kujawsko-pomorskim międzynarodowego projektu współpracy lokalnych grup działania, który zakończył się we wrześniu 2012 r.

W 2010 r. **Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Krajny i Pałuk”** oraz **MAS Podhorácko** po kilku wspólnych konferencjach, sympozjach, spotkaniach w różnych regionach Europy, postanowiły razem zrealizować projekt współpracy polsko-czeskiej w ramach Osi 4 Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Nadrzędnym celem międzynarodowego projektu współpracy pt. „Projekty LGD wspierające tożsamość wiejską wnoszą nową jakość życia do obszarów wiejskich”, zainaugurowanego 30 sierpnia 2011 r. w Nakle nad Notecią, podczas spotkania grup koordynujących, było *wspieranie podstawowych komponentów*

tożsamości wiejskiej poprzez festiwale, wystawy i warsztaty oraz dzielenie się doświadczeniem w zakresie opracowanych projektów, a także promowanie uczenia się przez całe życie w społecznościach wspierających tożsamość wiejską. Idee, które przyświecały polskiej LGD przystępującej do realizacji projektu, to również: promocja i upowszechnienie oraz kultywowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i kulinarnego Krajny i Pałuk, jak również zwiększenie współpracy wytwórców lokalnych.

W ramach projektu partnerzy wspólnie zaplanowali i zrealizowali następujące działania:

- „Międzynarodowy festiwal chórów” w Nakle nad Notecią,
- Wyjazd na targi kulinarne do Czech,



Nadnotecki Krajeńsko-Pałucki Festiwal Chórów, koncert finałowy - Nakło nad Notecią 2011 r. ŹRÓDŁO: BIURO LGD



Stoisko z krajeńskimi przysmakami - Stařeč 2011 r. ŹRÓDŁO: BIURO LGD

- Wydarzenie promocyjne „Smaki Krajny i Pałuk – Tradycje Wielkanocne”,
- Wyjazd pod hasłem „Taniec i kultura”,
- Wydanie polsko-czeskiej książki kucharskiej.

Pierwsza wizyta gości zza południowej granicy odbyła się we wrześniu 2011 r. Wtedy to 24-osobowa grupa czeskich liderów lokalnych, w tym chór dziecięcy „Pohoda”, wzięła udział w warsztatach rękodzieła, podczas których zapoznała się z techniką filcowania na sucho oraz poznała tajniki ozdabiania przedmiotów metodą decoupage. Ponadto uczestnicy wyjazdu spotkali się z włodarzami powiatu nakielskiego, odwiedzili m.in. Izbę Pamięci obozu w Potulicach, Warsztaty Terapii Zajęciowej w Mroczy, Muzeum im. Zenona Erdmanna w Szubinie oraz Wiejski Dom Kultury w Witosławiu, zaznajamiając się z historią i kulturą regionu. Czescy partnerzy uczestniczyli także w warsztatach chóranych prowadzonych przez doktor dyrygentury z Akademii Muzycznej w Bydgoszczy oraz w II

Nadnoteckim Krajeńsko-Pałuckim Festiwalu Chórów „Naklensis Cantare”.

Była to również okazja do porozmawiania z beneficjentami polskiego Lidera, z członkami społeczności powiatu nakielskiego i poznania historii Powstania Wielkopolskiego na Krajnie i Pałukach. Ponadto Czesi mogli także, oprócz poznawania polskich tradycji, zaprezentować sąsiadom znad Wisły swój dorobek kulturowy.

Z rewizytą do Republiki Czeskiej polska grupa udała się w listopadzie 2011 r., by wziąć udział w targach produktów regionalnych z obszaru Podhorácka. Uczestnicy wyjazdu na Wysoczyznę, oprócz zapoznania się z bogatą ofertą kulinarną południowych sąsiadów, prezentowali także lokalne krajeńsko-pałuckie smakołyki podczas festiwalu smaku zorganizowanego w miejscowości Stařeč.

Ponadto mieli oni okazję uczestniczyć w międzynarodowych warsztatach kuchni regionalnej Podhorácka w Okříškách. W programie pobytu w Czechach



Warsztaty kulinarne - Anieliny 2012 r. ŹRÓDŁO: BIURO LGD



Przegląd zespołów folklorystycznych - Štěměchy 2012 r. ŹRÓDŁO: BIURO LGD

przewidziane zostały również wyjazdy studyjne związane z „podpatrywaniem” dobrych praktyk. Polska grupa odwiedziła m.in. Centrum Ekologiczne w Chaloupkach, Ranczo „Bajkę”, Urząd Gminy w Bransouze, bazylikę oraz żydowskie miasteczko w Třebíču. Uczestnicy wyjazdu pracowali także razem z Czechami nad wspólną książką zawierającą opis specjałów kuchni polskiej i czeskiej.

Druga część prac nad publikacją miała miejsce już w Polsce, w trakcie kolejnej wizyty przedstawicieli MAS Podhorácko na obszarze objętym LSR „Łączy nas Noteć”. Czescy partnerzy w projekcie współpracy, którzy gościli w powiecie nakielskim w marcu 2012 r., wraz z przedstawicielami „Partnerstwa dla Krajny i Pałuk” opracowali ostateczną wersję polsko-czeskiej książki kucharskiej. Wspólnie z Polakami uczyli się też lepić tradycyjne pierogi, gotować barszcz, przyrządzać bigos oraz placki ziemniaczane z gulaszem, a także wzięli udział w pokazie filetowania karpia.

W trakcie wizyty Czesi odwiedzili Gospodarstwo Agroturystyczne „Stara Stodoła” w Olszewce, Gospodarstwo Rybackie „Ślesin”, Galerię Rękodzieła w Nakle nad Notecią oraz Muzeum Ziemi Krajeńskiej. Lokalni producenci z Czech zapoznali się także z działalnością Spółdzielni Socjalnej „Wspólnota” w Mroczy, spotkali z przedstawicielami władz samorządowych, jak również z wytwórcami lokalnych produktów

skupionymi w ramach Towarzystwa Miłośników Kultury Ludowej DOMAN oraz Koła Pań Aktywnych „Olszanki”. W Dzierżewie, podczas wydarzenia promocyjnego „Smaki Krajny i Pałuk”, Czesi mogli spotkać się z lokalnymi liderami, animatorami życia społecznego, przedstawicielami „Partnerstwa dla Krajny i Pałuk” oraz zaproszonymi gośćmi, by wymienić się doświadczeniami, nie tylko na polu tradycji kulinarnych.

Ostatnie polsko-czeskie spotkanie miało miejsce na terenie Czech w sierpniu 2012 r. 15-osobowa grupa przedstawicieli Stowarzyszenia „Partnerstwo dla Krajny i Pałuk” spędziła 4 dni, poznając lokalne tradycje i zwyczaje południowych sąsiadów, odwiedzając beneficjentów Lidera oraz uczestnicząc w przedsięwzięciach współfinansowanych ze środków EFRROW. Zespół dziecięcy, złożony z uczniów niepublicznych szkół podstawowych z terenu powiatu nakielskiego prowadzonych przez organizacje pozarządowe, reprezentował kulturę Krajny i Pałuk podczas przeglądu zespołów folklorystycznych pod

hasłem „Podhorácko w tańcu ludowym i kulturze”. Dzieci wzięły także udział w warsztatach rękodzieła ludowego.

Ponadto podczas sierpniowego pobytu w Czechach grupa z Polski odwiedziła Muzeum Straży Pożarnej w Heralticach, Muzeum „Dašovský mlýn” w Štěmčech oraz Vinařské a kulturní centrum Sádek, gdzie uczestnicy wycieczki mogli zapoznać się z historią regionu, jego geograficznymi uwarunkowaniami oraz poznać m.in. tradycję wytwarzania lokalnych produktów. W trakcie spotkania był także czas na podsumowanie projektu współpracy, na analizę zrealizowanych wskaźników oraz osiągniętych rezultatów przez współpracujące ze sobą lokalne grupy działania.

Międzynarodowy polsko-czeski projekt współpracy to: cztery wizyty studyjne, dwa spotkania grup koordynacyjnych, setki godzin rozmów, tysiące e-maili, porozumiewanie się w co najmniej czterech językach: polskim, czeskim, angielskim, niemieckim. Projekt ten to również wspólne warsztaty, zarówno rękodzielnicze, jak i kulinarne, co pozwalało na poznawanie tradycji i kultury „od kuchni”.

Wspólne zabawy filologiczne, tańce, lepienie pierogów, wykonywanie dekoracji z papieru, praca nad książką – wszystko to pozwoliło nawiązać przyjaźnie, także między najmłodszym pokoleniem Polaków i Czechów. Przedsięwzięcie „Projekty LGD wspierające tożsamość wiejską wnoszącą nową jakość życia do obszarów wiejskich” zaowocowało wydaniem wspólnej książki kucharskiej z cha-

rakterystycznymi potrawami regionu Podhorácko oraz Krajny i Pałuk, wspólnymi targami kulinarnymi, wydarzeniem promocyjnym „Smaki Krajny i Pałuk – Tradycje Wielkanocne” oraz pierwszym pokazem kultury ludowej z udziałem polskiej grupy tanecznej na obszarze partnerskiej LGD z Czech. Ponadto podczas naprzemiennych wizyt była także okazja do wymiany doświadczeń na temat oddolnych inicjatyw, wdrażania programu Leader oraz wypracowania międzynarodowego sposobu aktywizacji społeczeństwa poprzez uczestnictwo w kulturze.

Budżet projektu wynosił:

34 497,08 zł, w tym:

- etap I – 16 246,34 zł

- etap II – 18 250,74 zł

Projekt był w całości finansowany z PROW 2007-2013.

Monika Żydek

asystent ds. promocji i projektów współpracy
Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Krajny i Pałuk”



Smaki Krajny i Pałuk - Tradycje Wielkanocne - Dziewierzewo 2012 r. ŹRÓDŁO: BIURO LGD

Wydarzenia w regionach



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Dolnośląskiego

Dolnośląskie kulinaria w konkursie „Smaki Regionów”

Już po raz piąty w województwie dolnośląskim odbył się konkurs kulinarny „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów”, którego organizatorami są Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego oraz Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego. Konkurs, który wpisał się na stałe w kalendarz imprez organizowanych w województwie dolnośląskim, jest realizowany w ramach Planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich i współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Schematu III Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Lokalni producenci, regionalne restauracje, gospodarstwa agroturystyczne oraz koła gospodyń wiejskich, którzy zaprezentowali się 25 sierpnia podczas dolnośląskiej edycji konkursu „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów”, to prawdziwa ostoja kuchni tradycyjnej. War ze

zlepieńcami, kociołek bałkański, zupa rybna, karp smażony zachwyciły wszystkich odwiedzających w tym dniu wrocławski Pasaż Grunwaldzki, a przede wszystkim jury konkursowe. Wszystkie prezentowane produkty i potrawy musiały być związane z określonym obszarem geograficznym i charakteryzować się szczególnymi cechami, wynikającymi często ze specyficznych warunków klimatycznych i glebowych regionu, w którym są wytwarzane. Dodatkowo powinny być one produkowane na małą skalę, tradycyjnymi metodami i wywodzić się z tradycji i zwyczajów kultywowanych w danym regionie. Mimo wysokich wymagań dotyczących zgłaszanych produktów oraz faktu, że odbyły się już cztery wcześniejsze edycje



Karp niedźwiedzi w zalewie. FOT. HUBERT MUCHA

konkursu, nadal nie zabrakło chętnych do kulinarnej rywalizacji. Zgłoszono aż 50 produktów i 6 potraw, spośród których niezwykle trudno było wybrać najlepszy produkt regionalny. Dolnośląska kuchnia jest bowiem wyjątkowo bogata i różnorodna. Poprzez oddziaływanie wpływów polskich, niemieckich, austriackich, czeskich i żydowskich ukształtowała się specyficzna, bo niejednorodna kuchnia – bardzo urozmaicona, bogata w smaki, ciekawa, pomysła i bardzo apetyczna. Jury podjęło się jednak tego wyzwania i wytypowało w każdej kategorii laureata nagrody głównej oraz przyznało wyróżnienia:



Chleb żytni domowy z Pomocnego FOT. HUBERT MUCHA

NAJLEPSZY PRODUKT REGIONALNY

I kategoria: produkty regionalne pochodzenia zwierzęcego

1. podkategoria: produkty i przetwory mięsne
Nagroda główna: Kiełbasa jagnięca – Małgorzata Makuchowska
2. podkategoria: produkty i przetwory rybne
Nagroda główna: Karp po waliszowsku – Marek Szpak
Wyróżnienie: Karp po niedźwiedzicku w zalewie – Marek Szpak
3. podkategoria: produkty mleczne
Nagroda główna: Kozamer klasztorny – Mariusz Purgał Gospodarstwo Ekologiczne Malinowa Zagroda
4. podkategoria: miody
Nagroda główna: Miód leśny z Niemczy – Pasieka „Miód od Turka” Maciej Turek
Wyróżnienie: Miód lipowy leśny – Marek Gawron

II kategoria: produkty regionalne pochodzenia roślinnego

1. podkategoria: przetwory owocowe

Nagroda główna: Konfitura z rabarbaru z kwiatkami bzu (lilak) – Anna Choina

2. podkategoria: przetwory warzywne
Nagroda główna: Ogórki swojskie z Prusic – Wiesława Anioł
Wyróżnienie: Prawdziwek, grzyb prawdziwy, borowik – Helena Malinowska
3. podkategoria: produkty zbożowe
Nagroda główna: Makaron „Witomari” – F.H.U. Eksport-Import Marzena i Leszek Ciastoń
Ślęzański olej rzepakowy – OL’VITA Krzysztof Działuch
Wyróżnienie: Chleb żytni domowy z Pomocnego – Aniela Pańczak
4. podkategoria: wyroby cukiernicze
Nagroda główna: Makowiec carski – „Zielona Zagroda” Ewa Dębska
Wyróżnienie: Sękacz Kredowski – ciasto z rożną – Stowarzyszenie Mieszkańców Krzydliny Wielkiej „Kreda” Wioletta Krakowska

III kategoria: napoje regionalne

1. podkategoria: napoje bezalkoholowe

Nagroda główna: Syrop sosnowy – Bożena Adamek

2. podkategoria: napoje alkoholowe

Nagroda główna: Piwo Sobótka Górka 12 – Bartłomiej Bogdański, Piotr Sieniawski, Browar Domowy Sobótka Górka

Wino z buraka czerwonego – Cecylia Gałązka

Wyróżnienie: Regero z Winnicy Świdnickiej – Jolanta Gut

IV kategoria: inne produkty regionalne

Wyróżnienie: Farsz do Knyszyn – Halina Bernacka



Syrop sosnowy FOT. HUBERT MUCHA

NAJLEPSZE DANIE I POTRAWA REGIONALNA:

I miejsce: War ze zlepieńcami, kiszeniaki w sosie grzybowym – „Karczma Łemkowska” Mariusz Garbera, Irena Bernagiewicz-Garbera, Łukasz Anusz

II miejsce: Zupa rybna z Przerzeczyna Zdroju, karp smażony z Przerzeczyna Zdroju – Smażalnia Ryb w Przerzeczynie Zdroju Dorota i Mirosław Bąbka

III miejsce: Kociołek bałkański, pita wielosmakowa – KGW Niezapominajki Irena Sałajczyk

Nominacje do nagrody Perła 2012

War ze zlepieńcami – „Karczma Łemkowska” Mariusz Garbera, Irena Bernagiewicz-Garbera, Łukasz Anusz

Nalewka trześniowa – Halina Bernacka
Ser kozi z kozieradką – Bożeny i Daniela Sokołowskich z Gospodarstwa Ekologicznego „Kozia Łąka”

Kiełbasa wołyńska z Niemczy – PPMG Galicja Maria Matusiewicz

Sok jabłkowy – Maciejowy Sad Maciej Karczewski

Dodatkową atrakcją podczas konkursu była prezentacja tradycyjnej kuchni łemkowskiej, przywiezionej na Dolny Śląsk przez Łemków, którzy zamieszkali

na terenie powiatu lubińskiego, legnickiego, wołowskiego, a także oleśnickiego. Kucharze z wrocławskiej „Karczmy Łemkowskiej” przygotowali wiele smakowitych potraw, a wśród nich dwie szczególnie ważne dla promocji Dolnego Śląska: keselice – tradycyjny żur łemkowski oraz juhe – kompot z suszonych jabłek, gruszek i śliwek. Obie potrawy są wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych, prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Cykliczność imprezy i jej duża popularność wśród mieszkańców Dolnego Śląska stwarzają bardzo dobrą okazję do promocji tradycyjnej, dolnośląskiej żywności, wytwarzanej przez lokalnych producen-



Wino z buraka czerwonego FOT. HUBERT MUCHA

tów z wykorzystaniem tradycyjnych technologii w oparciu o miejscowe zasoby surowców. Konkurs pozwolił również na identyfikację i zgromadzenie wiedzy o oryginalnych, regionalnych potrawach stanowiących dziedzictwo kulinarne Dolnego Śląska. Dzięki temu tradycyjne produkty i potrawy nie zostaną zapomniane, lecz mają szansę na nowo zagościć w domowych kuchniach i regionalnych restauracjach.



Ser kozi z kozieradką FOT. HUBERT MUCHA



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Smakowite lato w Kujawsko-Pomorskiem

Produkt tradycyjny i regionalny, lokalne potrawy i przysmaki, tajniki kuchni i przepisy były tematem przewodnim różnych przedsięwzięć organizowanych w regionie przez Sekretariat Regionalny KSOW we współpracy z partnerami sieci.

Słodko, smacznie, zdrowo – po prostu miodowo

„Kujawsko-Pomorskie Miodowe Lato”, organizowane przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Zarzeczu k. Włocławka, to dla pszczelarzy doskonała okazja do zaprezentowania szerokiej gamy regionalnych produktów pasiecznych, a dla zwiedzających – do ich degustacji i zakupu.



Pokaz wypieku piernika podczas Kujawsko-Pomorskiego Miodowego Lata
ŹRÓDŁO: ARCHIWUM K-PODR W MINIKOWIE



Pokaz smażenia powideł podczas Święta Śliwki ŹRÓDŁO: ARCHIWUM LGD „TRZY DOLINY”

Podczas święta miodu można było dowiedzieć się, jakie są właściwości lecznicze produktów pasiecznych oraz jaką rolę odgrywa miód w codziennej diecie. Ważnymi punktami imprezy były pokazy: przygotowywania dań z wykorzystaniem miodu, historycznego wypieku pierników, odwirowywania miodu, wyrobu świec z wosku, warsztaty rękodzielnicze dla dzieci i dorosłych, konkursy oraz kiermasze miodów i produktów pszczelarskich, żywnościowych produktów tradycyjnych, wyrobów rękodzieła ludowego i artystycznego. Podczas święta miodu rozstrzygnięto również konkurs „Miód sezonu”.

Festiwal Smaku

Sierpniowa impreza plenerowa w niewielkiej wsi Gruczno k. Świecia, malowniczo usytuowanej na zboczu Doliny Wisły, to wyjątkowe przedsięwzięcie promujące lokalne produkty regionalne oraz kultywujące różnorodność biologiczną. Misją działań głównego organizatora festiwalu – Towarzystwa Przyjaciół Dolnej Wisły – jest inicjowanie i realizowanie projektów służących przywracaniu upraw starych odmian roślin użytkowych, wspieranie tradycyjnych metod przetwórstwa oraz promocja produktów wytwarzanych tradycyjnymi metodami.

Podczas imprezy ponad 140 wystawców z całej Polski prezentowało wyroby z dziczyzny, gęsiny, ryb, grzybów, powidła śliwkowe, sery, miody i wiele innych. Goście festiwalu obejrzeni pokazy tradycyjnych metod przetwórstwa: smażenie powideł, wyciskanie soków z owoców, pozyskiwanie miodu, a także pokazy wypieku pączków, wędzenia ryb, wikliniarstwa. Atrakcją festiwalu były prezentacje rodzimych ras gęsi i owiec, pokazy pracy psów pasterskich i koni pociągowych. Festiwal Smaku w Grucznie stanowił

doskonałą okazję do przeprowadzenia konkursów promujących wytwórców najlepszych regionalnych produktów i potraw – „Smak Roku”, „Turniej Nalewek”, „Miód Roku”, „Turniej Kucharzy” oraz „II Turniej Carvingu o Puchar Dolnej Wisły”.

Święto Śliwki

Do kalendarza kujawsko-pomorskich imprez popularyzujących produkt tradycyjny i regionalny na stałe wpisało się Święto Śliwki w Strzelcach Dolnych k. Fordonu, współorganizowane przez LGD „Trzy Doliny”. Impreza ta promuje lokalną wytwórczość powideł – kozieleckich i strzeleckich – przygotowywanych przez gospodynie według tradycyjnych receptur.

Święto Śliwki jest doskonałą okazją do zakupu smakowitych przetworów śliwkowych, a także do uczestnictwa w pokazach smażenia powideł w miedzianych kotłach. Podczas imprezy nie zabrakło konkursów wiedzy o powidłach, degustacji lokalnych specjalów oraz występów zespołów muzycznych i atrakcji dla dzieci. Regionalni twórcy ludowi prezentowali swoje dzieła – rzeźby, obrazy i rękodzieła artystyczne. Amatorzy rejsów wodnych mogli przepłynąć się statkiem po Wiśle, a na miłośników militariów czekała wojskowa amfibia.

Dopełnieniem imprezy była konferencja pn. „Produkt lokalny szansą na biznes”, która odbyła się w wiejskiej świetlicy w Strzelcach Dolnych. Wzięli w niej udział przede wszystkim lokalni wytwórcy, którzy chcieli dowiedzieć się, w jaki sposób zarejestrować swój produkt na szczeblu krajowym i unijnym, a także jakie warunki muszą być spełnione, aby można było sprzedawać produkty regionalne i tradycyjne.

Kuchnia Krajny na codzien i od święta

Tajniki regionalnej kuchni z tradycjami, tym razem z regionu Krajny, poznawali właściciele gospodarstw agroturystycznych podczas warsztatów zorganizowanych przez LGD „Nasza Krajna” w Sypniewie.

Tradycja wypieku krajeńskiego chleba sięga dawnych czasów, gdy jego pieczenie było nie tylko okazją do spotkania sąsiadów, ale wręcz rytuałem. Krajniacy wspólnie palili w piecu, stanowiącym własność wsi, wykonanym w zależności od jej zamożności z szamotu, czerwonej cegły lub gliny. Odpowiednio zarobione ciasto chlebowe wędrowało do pieca, po jego uprzednim nagrzanu i usunięciu rozżarzonego paleniska. Mówiło się, że chleb jest dobry tylko wówczas, gdy sam popęka. Po upieczeniu chleba wciąż ciepły piec wykorzystywano do suszenia owoców i warzyw.

Program warsztatów obejmował zajęcia teoretyczne i praktyczne z tradycyjnego wypieku chleba,



Warsztaty kulinarne „Kuchnia Krajny na co dzień i od święta”
ŹRÓDŁO: ARCHIWUM LGD „NASZA KRAJNA”

przygotowywania ciast i klusek. Potrawy przygotowywane były w oparciu o zbiory przepisów udostępnione przez koła gospodyń wiejskich oraz zaczerpnięte z książki „Kuchnia z rodowodem” autorstwa Grażyny Szelągowskiej.



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Lubuskiego

7 lipca 2012 r. na terenie gminy Gubin, w miejscowości Chlebowo odbyło się Święto Chleba. Impreza została sfinansowana ze środków Sekretariatu Regionalnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Lubuskiego. Impreza miała charakter

otwarty i była dostępna dla wszystkich zainteresowanych. Sołectwo wraz z gminą przygotowały dla uczestników szereg atrakcji. Były to m.in.:

- warsztaty artystyczne prowadzone przez twórców ludowych, w tym haft koralikowy, rzeźba,



Warsztaty tkackie podczas Święta Chleba ŹRÓDŁO: ARCHIWUM GMINA GUBIN

tokarstwo, szydełkowe dekoracje domu, tkactwo, tworzenie suchych bukietów,

- warsztaty gry na kobzie prowadzone przez kapelę z regionu Kozła,
- konkurs śpiewaczy,
- kosztowanie pyszności przygotowanych specjalnie na tę okazję przez lokalne Koła Gospodyń Wiejskich,
- zabawa przy akompaniamencie takich zespołów jak Górale Cza-deccy czy kapela Sarba.

Także 7 lipca br. w Wielisławicach, w gminie Strzelce Krajeńskie, już po raz szósty odbyły się Gminne Targi Jadła Regionalnego. SR KSOW po raz trzeci podjął się współorganizacji tej imprezy,

która z roku na rok staje się coraz większym wydarzeniem przyciągającym już nawet nie setki, lecz tysiące odwiedzających. Podczas targów odbył się konkurs na najlepsze potrawy regionalne w przeróżnych kategoriach (m. in. jadło regionalne, wina, nalewki, wypieki) oraz na najlepszą prezentację swojego stoiska. Do konkursu zgłosiło się aż 14 sołectw z gminy Strzelce Krajeńskie. W trakcie imprezy na scenie występowały zespoły ludowe i folklorystyczne, natomiast na boisku zorganizowano przeróżne konkurencje sportowe, takie jak: turniej piłki siatkowej o Puchar Burmistrza Strzelców Krajeńskich czy konkurs przeciągania liny o Puchar Przewodniczącego Rady Miejskiej w Strzelcach Krajeńskich. Impreza trwała do białego rana.

SR KSOW wraz z partnerami, tj. Lubuskim Stowarzyszeniem Sołtysów, Lubuskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Kalsku, Lubuską Izbą Rolniczą oraz Departamentem Rolnictwa, Środowiska i Rozwoju Wsi, zorganizował już po raz trzeci konkurs: „Najpiękniejsza Wieś Lubuska”. Konkurs ten odbywa się od roku 2010, a jego celem jest identyfikacja i analiza możliwych do przeniesienia dobrych praktyk w zakresie rozwoju obszarów wiejskich oraz przekazywanie tych informacji. Wybierając zwycięskie miejscowości, jury bardzo dużą uwagę zwracało



ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO



Muzeum węgla brunatnego w Mirostowicach Dolnych

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

na społeczne zaangażowanie miejscowej ludności w codzienne życie wsi. Konkurs został rozegrany w jednej kategorii. Komisja chciała docenić kulturowanie tradycji oraz szeroko rozumiany rozwój miejscowości, przekazywanie wartości i obyczajów. Ważnym aspektem w ocenianiu było również stwa-



Laureaci konkursu na pamiątkowym zdjęciu

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

rzanie przestrzeni do realizacji nowych pomysłów, które jednoczą mieszkańców zarówno starszego, jak i młodszego pokolenia.

Do konkursu zgłosiły się 23 wsie, a po wstępnej weryfikacji komisja wybrała 10 z nich – i te zwyciężowała. Uroczyste podsumowanie konkursu oraz wręczenie nagród odbyło się podczas Dożynek Wojewódzkich w Szprotawie w dniu 9 września.

Wyniki konkursu „Najpiękniejsza Wieś Lubuska 2012”:

I miejsce zajęła wieś z gminy Żary – Mirostowice Dolne,

II miejsce – wieś z gminy Krosno Odrzańskie – Czarnowo,

III miejsce – wieś z gminy Zbąszyń – Dąbrówka Wielkopolska.



Sołtys zwycięskiej wsi wraz z wójtem gminy Żary

ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Nagrody laureatom wręczyli: marszałek województwa lubuskiego Elżbieta Polak, członek Zarządu Województwa Stanisław Tomczyszyn oraz prezes Lubuskiego Stowarzyszenia Sołtysów Edward Jednoszewski.



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Łódzkiego

Z wizytą u niemieckich pszczelarzy

W dniach 20-25 sierpnia br. grupa pszczelarzy z terenu województwa łódzkiego uczestniczyła w wyjeździe studyjnym do Niemiec, organizowanym przez Sekretariat Regionalny KSOW. Cel wizyty był jeden – przyrzeć się rozwiązaniom stosowanym przez sąsiadów zza Odry oraz przenieść zdobytą wiedzę i doświadczenia do własnej pasieki. Podczas sześciodniowego wyjazdu uczestnicy mieli okazję poszerzyć swoją wiedzę na temat nowoczesnych technik prowadzenia pasiek, walki z masowym ginięciem pszczoł, metod zwalczania chorób pszczoł oraz poprawy jakości miodu poprzez zakładanie pasiek ekologicznych.



Wizyta w gospodarstwie pasiecznym Piotra Mrówki w Poznaniu

W pierwszym dniu wyjazdu grupa odwiedziła dwa polskie gospodarstwa pasieczne – pana Piotra Mrówki w Poznaniu oraz państwa Dudkowiaków w Sułcinie (woj. lubuskie).

Uczestnicy mieli możliwość zobaczenia, jak za pieńiądze pozy-



Wizyta w pasiece doświadczalnej na Uniwersytecie Berlińskim

skiwane ze środków unijnych można zorganizować nowoczesne gospodarstwo, spełniające standardy europejskie. Kolejne dni wyjazdu pszczelarze spędzili na terenie Niemiec. Na Uniwersytecie Berlińskim prof. Benedykt Polaczek wygłosił wykład na temat chorób pszczoł i nowoczesnych elementów gospodarki pasiecznej. Trwająca ponad cztery godziny prelekcja cieszyła się ogromnym zainteresowaniem wśród słuchaczy, wywołała bardzo żywe dyskusje i zainspirowała pszczelarzy do nowego spojrzenia na prowadzenie własnej pasieki. Doskonałą okazją do pogłębienia wiedzy na temat zdrowotności pszczoł była wizyta w Instytucie Pszczelarstwa w Celle oraz zwiedzanie pasiek doświadczalnych. Niezwykle interesująca okazała się wizyta w rozlewni miodów ekologicznych SonnenTracht Imkerei w Bremie, pro-

wadzonej przez Waltera Langa. Pszczelarze prześledzili krok po kroku proces przetwarzania miodu – od sprowadzenia go z ekologicznych pasiek po otrzymanie słoiczka z produktem gotowym do sprzedaży. Na zakończenie wyjazdu uczestnicy zostali zaproszeni do gospodarstwa Georga Klindwortha w Klein Meckelsen, który opowiedział o metodach hodowli pszczół w tradycyjnych kuskach. Niezapomnianych wrażeń dostarczyła możliwość obserwacji uli na

wrzosowiskach, z których czerpany jest niezwykle rzadko spotykany miód wrzosowy. Z ostatnią wizytą pszczelarze udali się do gospodarstwa Wolfganga Stöckmanna, który prowadzi całkowicie zautomatyzowaną pasiekę na ponad tysiąc rodzin pszczelich.

Uczestnicy wyjazdu byli pod wrażeniem metod stosowanych przez niemieckich pszczelarzy. Wyjazd umożliwił wymianę wiedzy i doświadczeń, które zapoczątkowały plany udoskonalenia własnych pasiek.



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Małopolskiego

Polityka rolna wobec drobnych gospodarstw

„Wspólna Polityka Rolna wobec drobnych gospodarstw rolnych” to temat międzynarodowej konferencji naukowej, która odbyła się w dniach 6-7 lipca br. na Uniwersytecie Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Spotkanie zostało zorganizowane z okazji 50-lecia Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej. Współorganizatorem tego wydarzenia był Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Małopolskiego.

W konferencji wzięło udział ponad 400 gości z kraju i zagranicy, a wśród nich m.in.: pracownicy nauki, przedstawiciele ministerstwa, samorządu, Parlamentu Europejskiego oraz praktycy.

Podczas konferencji wymieniano doświadczenia oraz dyskutowano na temat przyszłości drobnych gospodarstw w Unii Europejskiej, w ramach Wspólnej Polityki Rolnej planowanej do realizacji w okresie 2014–2020.

O działaniach, które będą wdrażane w Małopolsce w ramach strategii, mówił dr Stanisław Sorys, członek Zarządu Województwa Małopolskiego. – Musimy dobrze przygotować się do nowej perspekty-



Małopolska konferencja „WPR wobec drobnych gospodarstw rolnych”
ZŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

wy unijnej, gdyż Komisja kładzie większy nacisk na efektywność projektów. Dodał, że władze regionu będą prognozowały rozwój w taki sposób, aby nie brakło środków na utrzymanie już istniejącej infrastruktury publicznej. Mówiąc o problemach obszarów wiejskich w Małopolsce, S. Sorys stwierdził, że głównymi barierami są: niski poziom zatrudnienia poza rolnictwem, niska towarowość rolnictwa i silne rozdrobnienie gospodarstw rolnych. – Wyzwaniem dla województwa będzie scalanie gruntów, które jest utrudnione przez nieuregulowane stany prawne gruntów i brak infrastruktury technicznej. Małopols-



Wizytacja terenowa ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

ska chce korzystać w tym zakresie z doświadczenia austriackich i niemieckich regionów.

W drugim dniu konferencji odbyły się wyjazdy studyjne do trzech subregionów Małopolski charakteryzujących się różnym profilem działalności – subregionu produkcji warzywniczej, subregionu

z gospodarstwami wyspecjalizowanymi w produkcji ekologicznej oraz subregionu agroturystycznego. Uczestnicy mieli okazję do bezpośrednich spotkań z rolnikami i wymiany poglądów na temat polityki rolnej prowadzonej dotychczas przez UE.

Drobne gospodarstwa rolne odgrywają ważną rolę w krajach Unii Europejskiej i Polsce. Produkują żywność wysokiej jakości, a ich właściciele dążą do kultywowania tradycji i zwyczajów ludowych. Taki styl prowadzenia gospodarstwa rolnego przyczynia się do ochrony środowiska czy rozwoju obszarów

wiejskich. Dlatego tak istotna jest rozważna polityka rolna, wspierająca właśnie drobne gospodarstwa. Rolnicy często napotykają na problemy związane głównie z wysokimi wymaganiami odbiorców, ale także z dużą konkurencją oraz zwiększającymi się wymogami dotyczącymi ochrony środowiska.



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Mazowieckiego

Wakacyjno-letni okres to dla Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w województwie mazowieckim czas wzmożonej aktywności promocyjnej – uczestnictwa w imprezach plenerowych i wystawach. Nie zabrakło takich działań także w tym roku, bowiem KSOW był obecny w wielu miejscach, gdzie mówiono o mazowieckiej wsi oraz pokazywano jej osiągnięcia.

W dniach 16-17 czerwca SR KSOW włączył się tradycyjnie w organizację Mazowieckich Dni Rolnictwa w Płońsku-Poświętnem. Ta sztandarowa dla Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego impreza

cyklicznie gromadzi tysiące zwiedzających, w tym nie tylko z naszego regionu, którzy mogą zapoznać się z nowymi technologiami, nowoczesnym sprzętem, propozycjami producentów, a ci z kolei – z oczekiwaniami konsumentów. Dniom towarzyszą odczyty, szkolenia, konkursy i prezentacje praktyczne na polach doświadczalnych, z tego względu jest to cenna propozycja dla wszystkich pracujących w rolnictwie i związanych z tą gałęzią gospodarki.

24 czerwca KSOW był obecny na warszawskich Dniach Ziemi, podczas których zaprezentowaliśmy

Aleję Produktów Tradycyjnych i Regionalnych. Tu z kolei ponad 40 wystawców z regionu – laureatów konkursów o Laur Marszałka Województwa Mazowieckiego, członków Sieci Dziedzictwa Kulinarного oraz producentów wyrobów wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych – próbowało zdobyć nowych konsumentów poszukujących smaków z dzieciństwa.

Wśród letnich propozycji konkursowych znalazły się m.in. konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne i Olimpiada Wiedzy Rolniczej. Ciągłe trwają także konkursy „Przyjazna Wieś” i na najlepszą pracę magisterską. Szczegóły tych propozycji można znaleźć się na stronie www.mazowieckie.ksow.pl.

Koniec wakacji to zwyczajowo czas podsumowania zbiorów – dożynek. Największe mazowieckie dożynki wojewódzkie odbyły się 26 sierpnia w Kozienicach, a KSOW aktywnie uczestniczył w ich or-



ganizacji. W ramach wystawy wielkim powodzeniem cieszyło się stoisko województwa mazowieckiego finansowane w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, a współtworzone przez Muzeum Wsi Radomskiej, Koło Gospodyń Wiejskich „Nowoczesna Gospodyni” ze Stanisławic i Zespół Ludowy „Sobótka” z Czarnolasu. Można było u nas wysłuchać minikoncertów, potaćnić przy skocznych rytmach akordeonu, smacznie zjeść.



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Opolskiego

Najpiękniejsze Wsie Francji

W dniach 28 maja – 1 czerwca 2012 r. odbyła się podróż studyjna, której celem było zapoznanie się ekspertów z obszaru zachowania dziedzictwa kulturowego wsi i rozwoju terenów wiejskich z funkcjonowaniem sieci Les Plus Beaux Villages de France – Najpiękniejszych Wsi Francji.

Podczas podróży studyjnej uczestnicy uzyskali szereg informacji dotyczących funkcjonowania Stowarzyszenia Najpiękniejszych Wsi Francji, które jako organizacja użyteczności publicznej podejmuje inicjatywy na rzecz ratowania dziedzictwa kulturowego francuskiej wsi. Stowarzyszenie powstało 6 marca 1982 r., obecnie zrzesza 156 miasteczek i wsi rozmieszczonych w 21 regionach i 69 departamen-



Najpiękniejsze Wsie Francji ŹRÓDŁO: MATERIAŁY WŁASNE UMWO

tach Francji. Ambicją stowarzyszenia jest stworzenie pomostu pomiędzy dziedzictwem kulturowym wsi a wyzwaniem przyszłości, tak aby ożywić aktywność mieszkańców na obszarach wiejskich. Działalność stowarzyszenia zaprezentowała pani Cecile Varillon, specjalista ds. rozwoju w Stowarzyszeniu Najpiękniejszych Wsi Francji, która towarzyszyła grupie ekspertów podczas całego pobytu w tym kraju.

Podróż studyjna obejmowała wizyty w sześciu miejscowościach należących do sieci Najpiękniejszych Wsi Francji oraz spotkania z władzami poszczególnych miejscowości. Zaprezentowali oni drogę, jaką musiały pokonać ich miejscowości od momentu złożenia wniosku o członkostwo w sieci do formalnego przyjęcia do sieci Najpiękniejszych Wsi Francji.

Uczestnicy podróży studyjnej odwiedzili następujące miejscowości:

- Flavigny sur Ozerain (departament Côte d'Or, region Burgundia),
- Noyers (departament Yonne, region Burgundia),
- Vezelay (departament Yonne, region Burgundia),
- Charroux (departament Allier, region Owernia),

- Oingt (departament Rodan, region Rodan-Alpy),
- Perouges (departament Ain, region Rodan-Alpy).

Uczestnicy wyjazdu poznali model zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich łączący rozwój turystyki i działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego. Jego wynikiem jest wysoka jakość życia mieszkańców miejscowości, w przypadku których warunki ekonomiczne istotnie się poprawiły, ze względu na pobudzenie lokalnej gospodarki i utworzenie nowych miejsc pracy. Warto tu wspomnieć, że mieszkańcy wsi zrzeszonych w sieci są podmiotem, a nie przedmiotem działań stowarzyszenia.

Podróż stanowiła wstęp do wdrożenia podobnego projektu na gruncie opolskim.

Podróż stanowiła wstęp do wdrożenia podobnego projektu na gruncie opolskim.

Opolska Wioska Smaku i Tradycji

SR KSOW we współpracy z Departamentem Kultury, Sportu i Turystyki oraz Opolską Regionalną Organizacją Turystyczną zorganizował w dniach 18-20 maja



Targi „W stronę słońca” ŹRÓDŁO: MATERIAŁY WŁASNE UMWO

2012 r. podczas XII Międzynarodowych Targów Turystyki „W stronę słońca” w Opolu stoisko pod hasłem „Opolska Wioska Smaku i Tradycji”.

W czasie targów promowano tradycyjne potrawy wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych, jak: kołocz śląski, śląski żur na maślanec, pieróg postny na ciepło oraz inne produkty regionalne: chleb na zakwasie, smalec ze skwarkami i cebulką oraz ogórki kiszzone w studni.

Goście i mieszkańcy Opolszczyzny obejrzeni pokazy sztuki kowalskiej i garncarskiej – wyrób naczyń i przedmiotów codziennego użytku, a co chętniejsi i odważniejsi mogli sami zmierzyć się z pracą na kole garncarskim, wykonać zdobienia czy wykuć drobne ozdoby i małe podkowy na szczęście.

Dzieci na chwilę wcielały się w rolę młodych odkrywców, którzy w zorganizowanej we współpracy z „JuraPark” z Krasiejowa piaskownicy odkrywali szczątki dinozaurów.

Targi były doskonałą okazją do promocji turystyki wiejskiej, agroturystyki, a także tradycji i dziedzictwa kulturowego wsi opolskiej.

Międzynarodowe Zawody Drwali

Już po raz XIII w Bobrowie, miejscowości położonej na terenie gminy Rudniki w powiecie oleśkim, w dniach 30 czerwca – 1 lipca br. odbyły się Międzynarodowe Zawody Drwali. W zmaganiach o miano najlepszego drwala udział wzięło 44 zawodników z Polski, Czech, Słowacji, Niemiec, Francji i Szwecji.

Jak co roku impreza rozpoczęła się na polu zrębowym w lesie, gdzie od rana miała miejsce ścinka drzew. W kolejnym dniu na placu rekreacyjno-sportowym w Bobrowie rozegrano konkurencje sprawnościowe. Drwale rywalizowali w przygotowaniu pilarki do pracy, złożonej przeżynce kłód, dokładności przeżynki i okrzesywaniu. Zawodnicy popisywali się także niestandardowym użyciem pilarki w konkurencji rzeźbienia w drewnie.



XIII Międzynarodowe Zawody Drwali w Bobrowie ŹRÓDŁO: MATERIAŁY WŁASNE UMWO

Zawody, organizowane przede wszystkim przez gminę Rudniki, GOSiR w Rudnikach, Starostwo Powiatowe w Oleśnie, Nadleśnictwo Olesno i OSP w Bobrowie, wpisały się już na stałe w projekty realizowane w ramach programu odnowy wsi i są jedną z najciekawszych inicjatyw w regionie promujących obszary wiejskie w skali kraju. Są znakomitym przykładem pobudzania aktywności społeczności lokalnej na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, sprzyjają promocji turystyki, dziedzictwa kulturowego, a także produktów tradycyjnych, gdyż goście mogli spróbować wysmienitych produktów tradycyjnych, jak np. kapusty kiszzonej z Bobrowy.



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Podlaskiego

IV Targi AgroEkoTurystyczne w Augustowie

W dniach 14-15 lipca 2012 r. odbyły się IV Targi AgroEkoTurystyczne w Augustowie organizowane w celu promocji żywności ekologicznej i tradycyjnej z gospodarstw województwa podlaskiego. Organizatorami przedsięwzięcia byli: Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich działająca wspólnie z Podlaskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Szepietowie, Burmistrz Miasta Augustów oraz Augustowsko-Podlaskie Stowarzyszenie Eko-Rolników im. Ludwika Pacy i Karola Brzostowskiego.



Targi AgroEkoTurystyczne ŹRÓDŁO: SR KSOW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Rolnicy zaprezentowali lokalne i regionalne przysmaki, w tym z produktów pochodzenia ekologicznego, przyrządzane domowymi sposobami. Oferta ponad 100 wystawców obejmowała sprzedaż regionalnych smakołyków, a wśród nich: chlebów, wypieków, wędlin, serów, olejów tłoczonych, kwasów, miodów i ziół. Nie zabrakło też wyrobów rękodzieła ludowego: haftowanych serwetek, malowanych ja-

jek, tkanych chodniczków, wiklinowych koszyków i pięknych, pachnących wianuszków ziołowych z Lipska. Uczestnicy mogli zobaczyć, jak tradycyjnie, na ognisku wypieka się sękacza, przygotowuje potrawy z jagnięciny czy z owoców leśnych. Zwiedzający mieli możliwość degustacji przygotowanych specjałów. W targach uczestniczyli również twórcy ludowi. Podczas imprezy zapewniono doradztwo na temat sprzedaży bezpośredniej produktów z gospodarstwa, ekologicznych metod gospodarowania, prowadzenia działalności agroturystycznej. Atrakcjami były występy zespołów muzycznych oraz zagadki i konkursy dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

XIX Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych Szepietowo 2012

W dniach 23-24 czerwca 2012 r. zostało zrealizowane przedsięwzięcie edukacyjne pn. „XIX Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych Szepietowo 2012”. Projekt zrealizowano w ramach Planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Zwierzęta hodowlane prezentowane na XIX Regionalnej Wystawie Zwierząt Hodowlanych poddano ocenie ekspertów. Komisje oceniające pracowały nad wyborem superczempionów, czempionów i wiceczempionów spośród całej stawki prezentowanych zwierząt. Hodowcy zwierząt, które uzyskały tytuł czempiona w swojej kategorii, otrzymali nagrody rzeczowe. Komisje oceniły 147 sztuk bydła mlecznego, 20 koni, 11 sztuk bydła mięsnego, 40 owiec, 13 sztuk trzody chlewnej oraz 32 stada drobiu hodowlanego i użytkowego.

W ramach tego projektu w Podlaskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Szepietowie zorganizowano między innymi blok seminarijny na temat

„Ochrona zdrowia bydła mlecznego”, w trakcie którego zostały zreferowane wykłady dotyczące chorób metabolicznych oraz niepłodności krów mlecznych. Wykładowcami byli wybitni specjaliści z wysokimi kwalifikacjami, u których można było zasięgnąć konsultacji tematycznych. W seminarium uczestniczyło 207 osób, w tym rolnicy oraz hodowcy bydła mlecznego i mięsnego, służby doradztwa rolniczego i przedstawiciele instytucji działających na rzecz rolnictwa. Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych rokrocznie przyciąga tłumy zwiedzających, wśród których są sami rolnicy, osoby interesujące się hodowlą zwierząt, jak również turyści.



XIX Wystawa Zwierząt Źródło: SR KSOW WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Pomorskiego



Źródło: ARCHIWUM URZĘDU MARSZAŁKOWSKIEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO (UMWP)

Pomorskie Smaki – coś dla podniebienia i dla ducha

Podczas Jarmarku św. Dominika w Gdańsku – jednej z największych w Europie imprez plenerowych – po raz pierwszy odbył się festiwal „Pomorskie Smaki”, promujący kuchnię i kulturę regionu. W niedzielę 5 sierpnia br. w pawilonie usytuowanym w samym sercu Starego Miasta można było skosztować i nabyć produkty żywnościowe ściśle związane z tradycjami naszego regionu.

Głównym punktem programu tej imprezy było ugotowanie obiadu przez marszałka województwa pomorskiego Mieczysława Struka w asyście kucharzy z Pomorskiej Akademii Kulinarnej. Na scenie przy Zielonej Bramie panowie zaproponowali rodzinny obiad składający się z dwóch dań – zupy rybnej i pierogów. Tłumnie zebrani turyści i mieszkańcy Trójmiasta chwalili degustowane potrawy. – *Cieszę się, że przed licznie zgromadzoną publiką kulinarna próba się udała, tym bardziej że lubię przy-*



ŹRÓDŁO: ARCHIWUM URZĘDU MARSZAŁKOWSKIEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO (UMWP)

rzędać dania z ryb, których łowienia nauczył mnie ojciec – przyznał, mieszkający w Jastarni, marszałek województwa. Autorzy dań – Krzysztof Szulborski i Andrzej Ławniczak – jako ambasadorzy Pomorskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarного promowali surowiec naturalny w postaci ryb z Morza Bałtyckiego, dorsza i łososia. Oprócz tych produktów w przedwojennej recepturze na zupełę bursztynową znajdziemy dodatek glonu – bałtyckiego morskoczynu o niewątpliwych, a niedocenianych wartościach odżywczych, oraz nalewkę bursztynową, która podkreśla walory smakowe zupy. Drugie danie to innowacyjne połączenie dwóch produktów tradycyjnych: pierogów i kaszanki po kaszubsku. Następnie kuchmistrzowie wyjaśniali, jak przyrządzić typowe kaszubskie potrawy – pulki ze śledziami, czy weselny rarytas – potrawkę z kury po kociewsku.

Kolejni członkowie Pomorskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarного prezentowali m.in. następujące produkty: Taverna Mestwin – śledzia od wieków jadane na Pomorzu, gospodarstwo agroturystyczne „Gawrys” – klopsiki z pomuchłą (dorsza) po kaszubsku, gospodarstwo agroturystyczne „Ola” – kaczkę po pomorsku. Ten ptak jest drugim, zaraz po gęsi, najczęściej hodowanym w naszym regionie gatun-

kiem drobiu. Pani Ola podaje go w towarzystwie borówki z gruszką po pomorsku albo żurawiny z jabłkiem i chrzanem. Borówka i żurawina są bogactwem naturalnym runa leśnego na Kaszubach i Kociewiu.

Te i inne zarejestrowane pomorskie produkty tradycyjne cieszyły się ogromnym zainteresowaniem. Wszystkie specjały podawane do degustacji ze sceny znikwały w bardzo szybkim tempie, a po potrawy przygotowywane w namiocie ustawiały się kolejki. Szczególnie po-

pularne były ciepłe racuchy z ciasta chlebowego – ruchanki i plince, znane jako placki ziemniaczane. – *Posmakować jedzenia przyrządzanego na starych i tutejszych przepisach to nie lada atrakcja* – komentowali odwiedzający „Pomorskie Smaki”. Próbuując lokalnych smakołyków, zadawano również pytania o to, co to jest: hylyng opiekany z cebulą, wołowina szmurowana po kaszubsku, żuchel, golce, wieprzowina w słojach z Żuław, kociewskie kluski ziemniaczane, wiejska kociewska drożdżówka kiszona, czarna jagoda we własnym soku, kaszubski kuch marchewny, kaszubska zupa brzadowa, powidła śliwkowe z Doliny Dolnej Wisły czy syrop z mniszka lekarskiego.

Obecnie województwo pomorskie jest liderem wśród wszystkich województw, jeśli chodzi o liczbę produktów wpisanych na listę – jest ich aż 134, więc jest w czym wybierać. Upowszechnianiem dziedzictwa kulinarnego, i tym samym uchronieniem go od zapomnienia, zajmują się zwłaszcza koła gospodyń wiejskich, przedstawiciele lokalnych firm, aktywiści z lokalnych grup działania i lokalnych grup rybackich. Ich udział w wydarzeniu pozwolił na zaprezentowanie subregionów Pomorskiego – Kaszub, Kociewia, Żuław i Powiśla. Można było lepić garnki ceramicz-

ne, kupić modną biżuterię, wyroby rękodzielnicze z wzorami kaszubskimi oraz nauczyć się wiązania węzłów i sieci rybackich. Specyfikę kulturową Żuław zaprezentowano poprzez odświętne stroje zamożnych mieszkańców Żuław Gdańskich. Ciekawość wzbudzały modelki ubrane w stroje, których wzory zaprojektowano w oparciu o materiały historyczne. Pokazują one wpływy różnych tendencji panujących w modzie europejskiej, przez cały XVII wiek. Całość

imprezy uatrakcyjniły występy artystyczne zespołów folklorystycznych oraz kół gospodyń wiejskich, które przedstawiły tradycyjne utwory taneczno-muzyczne, lokalne przyśpiewki oraz scenki obrazujące ludowe obrzędy. Impreza była dofinansowana ze środków Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w ramach Planu Działania Sekretariatu Regionalnego KSOW na lata 2012-2013.



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Śląskiego

Krajowe Forum Kobiet Wiejskich

W dniach 2-4 lipca 2012 r. w Wiśle oraz w Katowicach odbyło się Krajowe Forum Kobiet Wiejskich, w którym udział wzięło 150 osób. Organizatorami przedsięwzięcia byli: Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich działający przy Urzędzie

Marszałkowskim Województwa Śląskiego oraz Śląska Izba Rolnicza.

Podczas forum omówiono kluczowe problemy, z którymi borykają się kobiety wiejskie, wymieniono wzajemne doświadczenia na temat lokalnych inicjatyw podejmowanych przez kobiety z obszarów wiejskich i wiejsko-miejskich z wszystkich województw kraju. Oprócz udziału w seminariach uczestnicy mieli także możliwość zapoznania się z funkcjonowaniem gospodarstw agroturystycznych.

Krajowe Forum Kobiet Wiejskich pomogło przeanalizować i zidentyfikować dobre praktyki oraz projekty innowacyjne realizowane w zakresie rozwoju obszarów wiejskich przez kobiety w miejscu swojego zamieszkania, między innymi w ramach lokalnych grup działania. Umożliwiło również wymianę wiedzy i ocenę polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i udziału w niej kobiet.



ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW

Szkolenia

Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie, w ramach działań realizowanych przez Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego, zorganizował szkolenia na temat „Odnawialne źródła energii jako dywersyfikacja produkcji rolniczej w celu poprawy dochodu rolniczego”, które odbyły się w Lublińcu – 20 czerwca, Zawierciu – 21 czerwca, Mikołowie – 20 sierpnia, Bielsku-Białej – 21 sierpnia. Ponadto w lipcu, w Kłobucku, Mikołowie i Bielsku-Białej, odbyło się szkolenie na temat „Wspólna Polityka Rolna po roku 2013”.

Uczestnikami szkoleń byli m.in. rolnicy, przedsiębiorcy zainteresowani zmianami i aktualnym stanem negocjacji KE w sprawie WPR 2014-2020, przedsiębiorcy zainteresowani tematyką odnawialnych źródeł energii oraz osoby związane z sektorem rolnym, działające na terenie województwa śląskiego, które będą wdrażały rozporządzenia UE oraz prowadziły kampanię informacyjną dla beneficjentów zamieszkujących obszary wiejskie.



Szkolenie na temat Wspólnej Polityki Rolnej po roku 2013
ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW

Szkolenia miały na celu dostarczenie uczestnikom rzetelnych i pełnych informacji na temat kierunków zmian oraz tzw. „nowych wyzwań” zapisanych w strategii „Europa 2020”. Podczas spotkań omówiono także tematykę odnawialnych źródeł energii oraz zagadnienia z nimi powiązane.



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Warmińsko-Mazurskiego



FOT. ADAM SZEWCZAK

XVI Pokazy Konne oraz XI Czempionat Koni Zimnokrwistych

W dniach 21-22 lipca 2012 r. odbyły się XVI Pokazy Konne oraz XI Czempionat Koni Zimnokrwistych w Kętrzynie. Podczas dwudniowego wydarzenia komisja oceniła i nagrodziła zaprezentowane konie w następujących grupach: kłaczki roczne i dwuletnie, ogiery roczne i dwuletnie. Nagradzane były ponadto czempiony i wicczempiony w każdej z klas. Nie zabrakło również innych atrakcji, do których należy zaliczyć m.in. zawody zaprzęgowe w powożeniu końmi zimnokrwistymi, pokazy jazdy na kucykach,



FOT. ADAM SZEWCZAK

zawody w sile uciagu, pokazy skoków przez przeszkody, a także zawody w rodzinnej zwózce siana i pokazy motokrosowe. Tegoroczne wydarzenie wywołało ogromne zainteresowanie publiczności. Po raz kolejny do Kętrzyna zjechali wystawcy i publiczność z całej Polski, jak również zagraniczni goście ze Szwecji, Niemiec, Francji oraz Rosji.

Organizatorem wydarzenia był Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz partner Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich – Klub Jeździecki „Stado Kętrzyn” z Kętrzyna.

Seminarium geograficzno-rolnicze i obszarów wiejskich w Ełku

W dniach 21-22 czerwca 2012 r. w Ełku Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wraz z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie zorganizował seminarium geograficzno-rolnicze i obszarów wiejskich pn. „Planowanie rozwoju prze-

strzeni wiejskiej”. W przedsięwzięciu udział wzięło 135 osób z całej Polski.

Głównym celem seminarium było zapoznanie uczestników z osiągnięciami związanymi z rozwojem obszarów wiejskich, z uwzględnieniem najnowszych technik informatycznych. Ponadto seminarium miało na celu spotkanie się różnych środowisk naukowych i praktyków oraz stworzenie forum do dyskusji nad problematyką planowania przestrzeni wiejskiej, koniecznością ochrony obszarów wiejskich oraz możliwościami finansowania rozwoju przestrzeni wiejskiej. W ramach przedsięwzięcia odbyło się seminarium naukowe, składające się z części plenarnej i terenowej. Drugiego dnia seminarium uczestnicy wzięli udział w wyjeździe studyjnym na Litwę. Celem wyjazdu była prezentacja zagospodarowania przestrzeni wiejskiej na terenach przygranicznych, wskazanie wizji struktury przestrzennej rolnictwa, identyfikacja różnych krajobrazów oraz wskazanie różnych możliwości ich zagospodarowania.

Wizyta delegacji z województw warmińsko-mazurskiego i pomorskiego w regionie Holandii Północnej, 9-12 maja 2012 r.

10 maja 2012 r. delegacja polska składająca się z 13 osób przybyła do Groningen – stolicy jednej z trzech prowincji Holandii Północnej, o tej samej nazwie. Dwudniowa wizyta pozwoliła uczestnikom na zapoznanie się ze strukturą gospodarki wodnej w Holandii i polityką prowadzoną w tym zakresie. Grupa obejrzała rezultaty niemal ukończonej inwestycji pn. „Ponowne zagospodarowanie terenu Haren” w miejscowości Haren pod Groningen, jak również obiekty wodne i urządzenia, m.in. groble i wały ochronne, stacje pomp, jazy i przepławkę, zrealizowane na obszarze projektu „Peizer-en Eeldermeden”. Strona holenderska uzyskała natomiast wiele informacji na temat struktury i polityki gospodarki wodnej w Polsce. To ważny krok na drodze dalszych, już bardziej



ŹRÓDŁO: ARCHIWUM SR KSOW

konkretnych rozmów i wspólnych przedsięwzięć. Wizyta została zorganizowana z inicjatywy holenderskiej organizacji SNN oraz Zarządów Melioracji i Urzędów Wodnych w Elblągu i Olsztynie jako kontynuacja pierwszego spotkania partnerów, w grudniu 2011 r. w Elblągu.



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Wielkopolskiego

Duńskie sposoby na energię odnawialną

W dniach od 20 do 24 maja br. przedstawiciele wielkopolskich samorządów mieli okazję zapoznać się z rozwiązaniami stosowanymi w duńskiej gminie Skive w dziedzinie oszczędzania energii, ograniczenia emisji CO₂ i wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

W tych dniach odbyła się podróż studyjna pod nazwą: „Doświadczenia duńskich samorządów lokalnych i regionalnych w zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich”. Jej organizatorem był Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych w Poznaniu we współpracy z Se-

ekretariatem Regionalnym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Wzięło w nim udział dwudziestu pięciu przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego z terenu Wielkopolski.

Samorządowcy ze Skive, inwestując w energię odnawialną, realizują założenia unijnego pakietu energetyczno-klimatycznego (pakiet 20/20/20). W dokumencie tym Unia Europejska sformułowała podstawowe zasady polityki klimatycznej, a Dania jest jednym z przodujących państw w UE, jeżeli chodzi o wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.

W ciągu trzech dni wizyty grupa z Polski miała okazję zapoznać się z zagadnieniami związanymi



Wielkopolscy samorządowcy przed Urzędem Gminy w Skive FOT. AGNIESZKA HETMAŃCZYK

w Fur Museum. Jego celem jest wykorzystanie w możliwie największym stopniu dostępnych źródeł energii odnawialnej.

Polska grupa zapoznała się też z programem doradztwa energetycznego dla rolników oraz projektami wspomagającymi wprowadzanie ulepszeń energetycznych w domach prywatnych. Ogromne wrażenie na uczestnikach podróży zrobiła wizyta w największej w Europie ciepłowni, w której ciepło pozyskiwane jest nie ze spalania brykietów, ale z ich gazowania.

z oszczędzaniem energii, a także z wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych w gminie Skive. Przedstawiono sposoby na zwiększenie efektywności energetycznej budynków administracji publicznej na przykładzie nowego, energooszczędnego ratusza w Skive. Omówiono też założenia innowacyjnego projektu energetycznego prowadzonego

Konie, powozy i organizacje pozarządowe

Ósma edycja plenerowej imprezy „Konie i Powozy”, która odbyła się 10 czerwca br. w parku Ośrodka Integracji Europejskiej w Rokosowie, połączona została z I Targami Organizacji Pozarządowych.



Najbardziej widowiskowa konkurencja – powożenie w fosie FOT. KAROLINA KRAWIEC

Głównym organizatorem przedsięwzięcia był Ośrodek Integracji Europejskiej w Rokosowie, przy współudziale Wielkopolskiego Związku Hodowców Koni i Producentów Powozów Konnych z siedzibą w Gostyniu oraz Stowarzyszenia Instytut Zachodni w Poznaniu i współpracy z wieloma podmiotami gospodarczymi z regionu.

Samorząd Województwa Wielkopolskiego był współorganizatorem wydarzenia – w ramach reali-

zacji Planu działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2012-2013.

Do Rokosowa zjechali najlepsi polscy hodowcy koni, producenci bryczek, a także mistrzowie w powożeniu. Sportowej rywalizacji towarzyszyło wiele atrakcji – festyn rodzinny, pokazy wołyżerki, czyli akrobacji na galopującym koniu. Konkursy zręczności powożenia dla juniorów i seniorów, z najtrudniejszym, ale jednocześnie najbardziej widowiskowym galopem w wypełnionej wodą fosie, przyciągnęły

tłumy widzów. Pokaz ujeżdżenia koni, a także prezentacja powozów, które stanowią elementy kultury ziemiańskiej, bardzo istotnej w Wielkopolsce, oglądane były równie chętnie.

Kolejna edycja imprezy „Konie i Powozy” udowodniła, że tradycje związane z hodowlą koni są w Wielkopolsce nadal żywe. Połączenie przedsięwzięcia z targami organizacji pozarządowych bardzo wzbogaciło ofertę spędzenia wolnego czasu, poszerzając jednocześnie grono uczestników tego wydarzenia.



Sekretariat Regionalny KSOW Województwa Zachodniopomorskiego

Przegląd Zespołów i Twórców Ludowych „Siemionalia”

W dniu 22 lipca 2012 r. powiat koszaliński zorgani-

zował w Bobolicach Przegląd Zespołów i Twórców Ludowych „Siemionalia”, którego celem było zwiększenie identyfikacji i integracji społeczności lokalnej oraz ochrona i kultywowanie tradycji ludowych na

Pomorzach Zachodnim. W ramach wydarzenia odbył się „Przegląd Twórczości Zespołów Pieśni i Tańca, Kapel Ludowych, Solistów i Zespołów Śpiewaczych”, w trakcie którego wyłonieni zostali laureaci w czterech kategoriach: zespoły pieśni i tańca, kapele ludowe, soliści oraz zespoły śpiewacze. Wpadające w ucho melodie, zabawne i proste teksty, ciekawe choreografie, rzad-



Przegląd Zespołów i Twórców Ludowych „Siemionalia” ŹRÓDŁO: SR KSOW

ko spotykane instrumenty ludowe oraz barwne stroje uczestników tworzyły piękną całość, nadając imprezie niepowtarzalną atmosferę.

Ponadto zorganizowany został „Konkurs Twórców Ludowych”, którego celem było upowszechnianie wiedzy o twórczości ludowej i popularyzacja tradycyjnej sztuki ludowej, w tym m.in. garncarstwa, koronkarstwa, malarstwa, plecionkarstwa, zabawkarstwa, hafciarstwa, kowalstwa, plastyki obrzędowej, rzeźbiarstwa, krawiectwa, plastyki zdobniczej i tkactwa. Dodatkowo w trakcie imprezy zorganizowane zostały warsztaty bibułoplastyki i rzeźby, podczas których każdy zainteresowany mógł pod okiem fachowców spróbować swoich sił w rękodzielnictwie i może nawet rozbudzić w sobie pasję przyszłego twórcy ludowego.

Przegląd adresowany był do twórców ludowych, animatorów życia kulturalnego obszarów wiejskich, organizacji pozarządowych, sołectw oraz placówek oświatowo-wychowawczych.

Piknik nad Miedwiem

W ramach VII Maratonu MTB dookoła Jeziora Miedwie odbył się w Morzyczynie (gmina Kobylanka) w dniu 4 sierpnia 2012 r. „Piknik nad Miedwiem”. Organizatorem pikniku był Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach. Głównym celem projektu była promocja dziedzictwa kulinarnego i kulturowego polskiej wsi, która jest jednym z czynników wpływających na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich oraz daje możli-



Przegląd Zespołów i Twórców Ludowych „Siemionalia” ŹRÓDŁO: SR KSOW

wość pozyskiwania pozarolniczych źródeł dochodu na obszarach wiejskich.

Ideą projektu było propagowanie zdrowego trybu życia na wsi, popularyzacja turystyki rowerowej, aktywnego wypoczynku i rekreacji oraz promowanie tras i rejonów atrakcyjnych turystycznie na Pomorzu Zachodnim. W trakcie imprezy zaprezentowana została uczestnikom, ich rodzinom oraz przybyłym nad jezioro Miedwie gościom bogata oferta produktów tradycyjnych i regionalnych, gospodarstw rolnych produkujących żywność ekologiczną i tradycyjną oraz gospodarstw agroturystycznych. Piknik urozmaiciły pokazy sztuki ludowej, tradycyjnego rzemiosła i rękodzieła.

Ponadto zorganizowany został konkurs pn. „Wieś bliżej nas”, którego celem była promocja programu PROW na lata 2007-2013 i KSOW, popularyzacja gospodarstw agroturystycznych oraz produktów tradycyjnych, które od lat stanowią alternatywę dla żywności przemysłowej, a także zachęcenie mieszkańców obszarów wiejskich do poszukiwania pozarolniczych źródeł dochodu.



Zbliża się termin zakończenia tegorocznej edycji konkursu



w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Oceniane są projekty infrastruktury technicznej, społecznej i ekologicznej, zrealizowane na terenach wiejskich przy finansowym wsparciu Unii Europejskiej.

Zamknięto już eliminacje regionalne. Spośród projektów, które zajęły pierwsze miejsca na poziomie wojewódzkim, zostaną wyłonieni laureaci etapu ogólnopolskiego.

Ogłoszenie wyników oraz uroczyste wręczenie nagród laureatom konkursu odbędzie się podczas konferencji dotyczącej innowacyjnego wykorzystania infrastruktury na obszarach wiejskich, a nastąpi to nie później niż do dnia 30 listopada 2012 r.

Nagrodzone projekty zostaną także zaprezentowane w publikacji „Przyjazna Wieś”.



Biuletyn KSOW

Redakcja:

Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA
ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa, www.fapa.org.pl
Beata Szybińska - redaktor naczelny

Barbara Kucharska - redaktor prowadzący, b.kucharska@fapa.org.pl
Marta Leoniak - sekretarz redakcji, m.leoniak@fapa.org.pl

Zespół Redakcyjny w składzie: Wanda Chmielewska-Gill, Aleksandra Chlebicka, Krzysztof Janiak, Andrzej Kalicki, Krzysztof Kwiatkowski, Barbara Kucharska, Marta Leoniak, Beata Szybińska oraz Andrzej Sobieszek, MRiRW

Zdjęcia pochodzą z archiwów Sekretariatów Regionalnych KSOW, sxc.hu (dostarczone przez PPH Zapol s.j.), J. Moszczyński (IV okładka), od autorów artykułów i członków Zespołu Redakcyjnego.

Biuletyn dostępny na stronie internetowej www.ksow.pl
Nakład: 5000 egzemplarzy
Przygotowanie do druku oraz druk: PPH Zapol s.j.

© Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA